

Evropski puls

Elektronski mjesecnik za evropske integracije | broj 102, 103 / mart, april 2014.

TEMA BROJA

Da li se u Crnoj Gori vraća povjerenje u izborni proces

Intervju

Predsjednik Upravnog odbora Queer Montenegro, Danijel Kalezić

Region

Zemlje u regionu izgradnjom novih elektrana rizikuju kršenje ograničenja EU za štetnu emisiju

Uvodnik:

Krim i Rodić

Vladan Žugić

Reforma pravosudnog sistema doživjela je brodolom.

Advokat **Goran Rodić** je posljednji koji je pokušao začepiti rupu na jedrenjaku koji se, kao i onaj prije njega, napunio partijski lojalnim kadrovima i, što je još gore, nedokazanim u pravnoj struci.

Primjera radi, novi saziv Ustavnog suda od prethodnog se razlikuje samo po sadašnjem višepartijskom sastavu, pa je tako umjesto 6:1 sada taj odnos neznatno promijenjen sa i dalje jakom premoći DPS-a. I, nažalost, u prethodnom sazivu Ustavnog suda bilo je više pravne pameti, iako ne i odvažnosti da sudi po pravu i pravdi.

Godinama kreirani ambijent u kojem mogu biti izabrani i u karijeri napredovati samo poslušni, umjesto stručnih, doveo je do toga da se na javne konkurse za sudije Ustavnog suda, Sudski i Tužilački savjet javilo samo nekoliko njih koji se mogu smatrati kompetentnim i koliko toliko politički nezavisnim, a što je bila srž mišljenja Venecijanske komisije (VK) koje je podržala EU.

DPS i njegovi sateliti u vidu manjinskih stranka, glasanjem protiv Rodića za izbor na poziciju Vrhovnog držanog tužioca poslali su još jednom poruku da u pravosuđu nema mjesta za nekoga ko bi se, umjesto proganjanja civilnog sektora, mogao baviti korumpiranim funkcionerima čije je bogatstvo u očiglednoj nesrazmjeri sa zvaničnim primanjima.

Ne mogu pomoći onima koji više vjeruju svojim ušima zapušenim deklarativnim porukama vladajuće garniture o napretku u vladavini prava, nego činjenici da u Crnoj Gori nema ni jedne pravosudne presude protiv nekog visokog funkcionera.

Mogu se kladiti da ćemo još jednom, opet pod pritiskom EU, mijenjati Ustav, zakone i birati nova lica u pravosuđu. Nije to ništa novo, i Bugarska i Rumunija su to radile.

Samo Evropljani kažu da više neće novu Bugarsku i Rumuniju.

* * * * *

Crnogorskim vlastima za ulazak u EU neće pomoći dobri strateški spoljнополитички potezi, kao što je odluka da se pridružimo stavu Savjeta EU o krizi u Ukrajini kojim se osuđuje Rusija, što je na određen način bila i obaveza jer je potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Crna Gora obećala da će usaglašavati svoju spoljnu politiku sa Unijom.

Nijesam poznavalac međunarodnog prava, niti imam namjeru da sudim o tome ko je "silovatelj" međunarodnog prava – SAD u slučaju Kosova, ili Rusija u svojoj sferi uticaja.

Međutim, poređenje sa Kosovom je prilično nesrećno zbog više stvari. Kosovo je postalo samostalna država, a Rusija je aneksirala Krim, dio teritorije Ukrajine što nije zabilježeno na tlu Evrope, od završetka Drugog svjetskog rata.

Paralele radi, pozdravljanje ili čutanje zvanične Podgorice na ovaj potez Rusije bilo bi isto što držati flaster na usta kada bi Albanija pripojila Kosovo, kada bi Beograd pripojio Republiku Srpsku, Hrvatska zapadnu Hercegovinu, kad bi se neko sjetio Ulcinja, Pljevalja, Tivta...

Osim toga, ne mogu da ne primijetim, iako se ne tiče Krima, da zvanična Moskva nikada nije pomenula korupciju na visokom nivou u Crnoj Gori, osudila napad na novinare, niti joj je smetalo ovakvo pravosuđe.

Kalendar

11. mart **Ispitati kupovinu glasova u Beranama** / Delegacija EU u Podgorici saopštila da vlasti treba da istraže i procesuiraju incidente i navode o kupovini glasova na lokalnim izborima u Beranama.
18. mart **Gradani za članstvo u EU, iako malo znaju o EU** / Iako gradani u velikom broju podržavaju članstvo u EU, nijesu dovoljno upućeni u proces i neophodno ih je upoznati sa tom oblasti poručeno sa okruglog stola o Nacrtu Strategije za informisanje javnosti o EU. Stalni predstavnik UNDP-a u Crnoj Gori, **Rastislav Vrbenski**, kazao da je prema istraživanju javnog mnjenja koje je sprovedla ta organizacija podrška članstvu u EU 57%, i dodao da, iako je podrška u padu i dalje je najveća u regionu.
21. mart **Usvojen i izborni zakon** / Poslanici u Skupštini Crne Gore dvotrećinskom većinom usvojili izmjene i dopune Zakona o izboru odbornika i poslanika koje uključuju i amandman Bošnjačke stranke o afirmativnoj akciji na lokalnom nivou što je na Twitteru odmah pozdravio šef Delegacije EU **Mitja Drobnič**. To je posljednji iz seta od šest izbornih zakona čije usvajanje je tražila EK radi vraćanja povjerenja u izborni zakon.
22. mart **Crna Gora se pridružila sankcijama** / Crna Gora, Island, Albanija, Lihtenštajn, Norveška i Moldavija pridružile su se odluci Evropskog savjeta da uvede sankcije određenim osobama u Ukrajini, odgovornim za zloupotrebe u toj zemlji, navodi se u deklaraciji visoke predstavnice u ime EU o priključenju trećih zemalja tim mjerama. EU je 5. marta donijela odluku o zamrzavanju imovine za 18 ukrajinskih zvaničnika umješanih u nasilje u Kijevu. Sankcije koje je EU uvela Ukrajini odnose se, između ostalih, i na predsjednika **Viktora Janukovića**. Na listi su i njegovi najbliži saradnici, bivši ministar unutrašnjih poslova, pravde, državni tužilac, šef bezbjednosnih službi i Janukovićev sin **Oleksandr...**
27. mart **Pozdravili saradnju u hapšenju Šarića** / Parlamentarni odbor EU i Crne Gore za stabilizaciju i pridruživanje (POSP) na sjednici u Podgorici usvojio zaključke kojima se, između ostalog, pozdravlja saradnja Srbije i Crne Gore prilikom hapšenja narkobosa **Darka Šarića**. U Rezoluciji POSP-a traži se sudski epilog afere "Snimak", osuđuje fizički napad na poslanika **Nebojšu Medojevića**, izražava zabrinutost zbog napada na novinare, i poziva Tužilaštvo da ispita korupciju u privatizaciji Telekoma.
8. april **Bezbjednost hrane glavni zadatak** / Crna Gora ostvarila napredak u ispunjenju mjerila za poglavlja 11, 12 i 13, koja se odnose na oblasti poljoprivrede i ruralni razvoj, bezbjednost hrane i ribarstvo, ocijenili predstavnici EK u Briselu, na sastanku sa ministrom poljoprivrede i ruralnog razvoja **Petrom Ivanovićem**. Direktorka za Crnu Goru, Makedoniju, Tursku i Island u Generalnom direktoratu za proširenje EK **Alexandra Cas-Grange** ukazala na predstojeće izazove u oblasti preuzimanja pravne tekovine EU u dijelu bezbjednosti hrane, definisanja carinskih terminala za proizvode biljnog i životinjskog porijekla i stoku, kao i rješavanja pitanja otpada životnjiskog porijekla.
- 7-12 april **Više pažnje biće posvećeno konkretnim slučajevima** / Eksperti EK koji su boravili u Crnoj Gori pohvalili crnogorski pravni okvir u oblasti temeljnih prava, saopšteno je iz Ministarstva vanjskih poslova i evropske integracije nakon završnog sastanka. Zamjenik šefa Delegacije EU u Podgorici **Alberto Cammarata** kazao da su eksperti EK dobili detaljan pregled stanja u oblasti funkcioniranja sistema garantovanja i zaštite temeljnih prava u Crnoj Gori i naglasio da očekuje da u narednom periodu više pažnje bude posvećeno studiji konkretnih slučajeva.
14. april **DPS sprječio izbor VDT** / Skupština Crne Gore ni treći put nije izabrala Vrhovnog državnog tužioca jer je za advokata **Gorana Rodića** glasalo 37 od 79 prisutnih poslanika, odnosno za njegov izbor nedostajalo je još 12 glasova koliko iznosi dvotrećinska većina. Protiv Rodića glasali poslanici DPS-a i manjinskih partija (BS, albanske stranke i HGI). Opozicija ocijenila da DPS nije htjela da izglosa kandidata koji će se ozbiljno uhvatiti u koštač sa organizovanim kriminalom i korupcijom.
14. april **Moskva duboko razočarana** / Ministarstvo spoljnih poslova Rusije saopštilo da "neprijateljske izjave" premijera **Mila Đukanovića** tokom njegove posjete Vašingtonu i pridruživanje Crne Gore EU u sankcijama protiv zvanične Moskve izazivaju "duboko razočarenje". Iz crnogorskog MVPEI je odgovoren da su premijerove izjave u skladu sa nacionalnim interesima Crne Gore, kao i da svaka država ima pravo da suvereno odlučuje o spoljnopoličkim prioritetima.
26. april **Spremni da otvorimo u junu finansijska poglavja** / Ministar vanjskih poslova i evropskih integracija **Igor Lukšić** kazao da je Crna Gora spremna da na junskoj Međuvladinoj konferenciji otvari pregovore u još nekim oblastima, prije svega, onim koja se odnose na finansijska pitanja.

Zaboravljeni proširenje

Piše: Florian Bieber

Ne tako davno, Direktorat za proširenje Evropske komisije je preseljen na novu adresu – sa broja 200 na broj 15 ulice Rue de la Loi, Brisel. Iako bi to moglo izgledati kao pitanje logistike a ne politike, preseljenje je bitno. Nijednom u posljednjih dvadeset godina proširenje nije bilo tako nisko na listi prioriteta EU. Do tada je Direktorat za proširenje bio smješten u glavnoj zgradi Komisije, poznatoj kao Berlaymont, što je i simbolično isticalo značaj proširenja za EU. Nova adresa je bezlični poslovni prostor nekoliko stotina metara dalje.

Ovo simbolično izuzimanje iz centra operacija EU i Komisije nije slučajnost, već prava slika problema sa proširenjem. Iako je EU u pregovorima za članstvo sa tri zemlje (Turskom, Srbijom i Crnom Gorom) dok još četiri čekaju da pregovore započnu, Direktorat za proširenje je tek sjena onog starog. Najbolja ilustracija laganog gubljenja na značaju su glasine koje od nedavno cirkulišu – da u sljedeći sastav Komisije možda neće ni imati posebnog komesara za proširenje, što bi bio prvi put otkako je to mjesto uvedeno 1999. Takav scenario se čini pomalo nerealnim, obzirom da će EU sada morati da ima 28 komesara, po jednog za svaku članicu, pa će i proširenje vjerovatno ostati. Pitanje je, međutim, da li će to mjesto biti dodijeljeno odlučnom političaru koji će gurati ovaj projekat dalje. Sudeći po sve manjem uticaju ovog portfolia tokom posljednjih godina, međutim, odgovor je vjerovatno ne.

Posljednji Eurobarometar pokazuje da je većina građana EU protiv daljeg proširenja (52% protiv naspram 37% za), dok je procenat onih protiv gotovo 70% u Francuskoj, Njemačkoj i Austriji. Najviše glasova „protiv“ je zabilježenou Austriji – 76% protiv naspram 16% za. Turska definitivno ostaje crna ovca za evropske glasače, ali ni podrška članstvu Kosova, Albanije i Srbije nije mnogo veća. Koalicioni sporazum nove vlade u Austriji s kraja 2013. potvrđuje posvećenost proširenju na zapadni Balkan (dok se za članstvo Turske, na primjer, traži pristanak glasača na referendumu). Nova austrijska vlada, međutim, ističe i da se pri proširenju mora uzeti u obzir ne samo spremnost novih članica, već i sposobnost EU da apsorbuje nove članice, što može predstavljati značajnu prepreku daljem proširenju.

Sličnu liniju prati i Njemačka vlada: vrata u principu ostaju otvorena, ali osim insistiranja na sposobnosti EU da prihvati nove članice, Njemačka traži i rigoroznije ispunjavanje preduslova za pristupanje, što nagovještava da će u budućnosti zemlje članice same pažljivije pratiti napredak pregovora, umjesto da odluke prepuštaju EK.

Velika Britanija, tradicionalno zagovornik proširenja, je nedavno napravila još oštiji zaokret. U izjavi za *Financial Times*, premijer **David Cameron** je upozorio da bi Britanija mogla staviti veto na dalja proširenja ukoliko EU ne nađe načina da zaustavi kretanje radne snage, koje on i britanski tabloidi nazivaju “socijalnim turizmom”.

Dok god je proširenje stvar o kojoj se odlučuje u Briselu, većina članica ne posvećuje tom pitanju previše pažnje. To je donekle pragmatično rješenje, i vjerovatno korisno u trenucima kada evropska javnost nije raspoložena da prihvati nove članice. U isto vrijeme, proširenje “na mala vrata” bi moglo postati problematično kada otpor u evropskoj javnosti nastavi da raste, a zemljama kandidatima treba više od proširenja, odnosno kada im je potrebna intenzivnija pomoć EU da se izbore sa domaćim i bilateralnim problemima.

Povećano angažovanje pojedinih članica i njihove namjere da i same kontrolišu stepen pripremljenosti zemalja kandidata, nezavisno od Komisije, stvara dodatan rizik da bi ionako usporen proces proširenja mogao da nađe na nove prepreke.

Iako mjesto komesara za proširenje neće biti najprimamljivija fotelja u novoj Komisiji (ako uopšte i bude više postojalo) to je i dalje mjesto koje omogućava novom komesaru da se istakne i ponovo oživi ovaj proces. Značaj ove pozicije možda i nije očigledan u ovom trenutku, ali ako se pokaže da EU nije u stanju da do kraja sproveđe proširenje i transformiše zemlje zapadnog Balkana, to bi moglo ozbiljno uzdrmati vjeru u njenu sposobnost da utiče na druge.

Autor je politikolog, direktor Centra za studije za jugoistočnu Europe na Univerzitetu u Gracu

Izvor: izvodi iz teksta objavljenog na portalu “Balkans in Europe Policy Blog”

Da li se u Crnoj Gori vraća povjerenje u izborni proces

Teško do fer izbora, kad su institucije politizovane

Piše: Svetlana Pešić

Iako je Skupština Crne Gore usvojila set izbornih zakona, utisak i činjenice ukazuju da smo daleko od vraćanja povjerenja u izborni proces što je jedan od osnovnih zahtjeva Evropske komisije (EK) nakon izbijanja afere "Snimak". Demokratičnost izbornog procesa je dio političkih kriterijuma kojima EK pridaje veliki značaj i čiji veći dio nikada nije bio problematičan za Crnu Goru. Primjer Makedonije, a posebno Albanije, kojoj je odlagan status kandidata zbog toga što izbori nijesu sprovedni u fer i demokratskim uslovima, najbolje govori o tome koliko su u Briselu i EU osjetljivi na ovo pitanje. Zbog vraćanja na teren političkih kriterijuma postoji opravdana bojazan da bi pregovori sa Crnom Gorom mogli biti usporeni ili blokirani brzo nakon izbora nove Evropske komisije, odnosno na jesen prilikom razmatranja Izvještaja o napretku za 2014.

Hronologija dešavanja vezana za vraćanje povjerenja u izborni process počinje sa

Iako je Skupština Crne Gore usvojila set izbornih zakona, utisak i činjenice ukazuju da smo daleko od vraćanja povjerenja u izborni proces što je jedan od osnovnih zahtjeva EK nakon izbijanja afere "Snimak". Posljednjih godinu dana samo je jedna osoba nepravosnažno osuđena zbog uticaja na birače, DPS čini sve da opstruira primjenu Zakona o finasiranju partija. Takođe, DPS je podnio Ustavnom sudu inicijativu za ocjenu ustavnosti oko 20 odredaba ovog Zakona u čijoj izradi su učestvovali i eksperti EK, dok su se na izborima na Cetinju, u Mojkovcu, Petnjici i Beranama pojavili novi dokazi o zloupotrebama javnih fodova i pritisak na birače

bojkotom opozicije, predvodjene Demokratskim frontom (DF) zbog, kako tvrde, krađe na predsjedničkim izborima kada je kandidat DPS-a **Filip Vučanović** pobijedio predstavnika opozicije **Miodraga Lekića** za oko četiri hiljade glasova. Tome je prethodila afera "Snimak" – objavljivanje tonskih snimaka sa sjednica Savjeta i Predsjedništva DPS-a na kojima se jasno čuje kako dio visokih funkcionera planiraju zloupotrebu državnih resursa kako bi pridobili glasove za svoju partiju. Umjesto da ispita da li su na osnovu tih planova izvršena krivična djela, Vrhovna državna tužiteljka **Ranka Čarapić** je objavila da u izjavama aktera afere "Snimak" nema elemenata krivičnog djela, što je dodatno izirritiralo opoziciju i javnost. Tužilaštvo je, nakon pritisaka iz EU, revidiralo

Zbog vraćanja na teren političkih kriterijuma postoji opravdana bojazan da bi pregovori i napredovanje Crne Gore mogli biti usporeni ili blokirani

Predsjednik UO CEMI-ja Zlatko Vujović kaže da se kompletan proces reformisanja izbornih zakona pretvorio u "političku farsu kojim su manipulisali različiti akteri, kako među partijama tako i u civilnom sektoru": "Napravili smo korak naprijed, jer je dio odredbi kvalitetan, a onda dva koraka nazad, jer je dio odredbi neprecizan, proizvodi brojne neželjene efekte, te ih nema ko sprovesti. Sve će to da ima za svoj krajnji ishod dalje slabljenje povjerenja građana u integritet izbornog procesa".

iako su oni dijelili biračima po 50 eura da glasaju za vladajuću partiju.

svoj stav, ali rezultat je ostao praktično isti. Od svih aktera afere "Snimak" i drugih dokumentovanih snimaka i dokumenata, nepravosnažna presuda je donešena samo u slučaju poslovođe u rudniku Šuplja stijena u Pljevljima. On je kažnjen sa 1.500 eura zbog protivpravnog uticaja na opredjeljenje svog zapošljenog. Trenutno, pred Osnovim sudom u Pljevljima se vodi proces za zloupotrebu službenog položaja i pomaganja za to krivično djelo protiv 12 osoba i Centra za socijalni rad,

Opozicija se u julu 2013. vratila u poslaničke klupe nakon što je dogovorenno da Skupština usvoji Zaključke o vraćanju povjerenja u izborni proces, na osnovu kojih je formiran Anketni odbor za ispitivanje afere "Snimak" i formirana radna grupa za izradu seta izbornih zakona.

Dok je Anketni odbor uspio da usvoji samo tehnički izvještaj zbog opstrukcije DPS-a i nepripremljenosti opozicije, Radna grupa se nije usaglasila pa je čitav set izbornog zakonodastva

Bolje da EK direktno prozove krivce, nego da nam blokiraju pregovore

Na pitanje što se može očekivati od EU ukoliko se nastavi ovakva praksa i da li će sve svesti na retoričke pritiske ili postoji mogućnost da se u jednom trenutku blokiraju pregovori dok se određena pitanja ne riješe (afera "Snimak", neizbor DIK-a), Damjanović kaže:

„Proces evropskih integracija i pregovori koji su u toku nijesu samo puko prepisivanje evropskih normi, već i uvođenje evropskih standarda u život, a time i najviših demokratskih standarda vezanih za fer i demokratski proces. U tom smislu očekujem da naši evropski partneri, ne samo retorički, već i na drugi način pomognu da se ti standardi primijene, odnosno da se svi oni koji opstvaraju fer izborni proces, kao dio pregovaračkog paketa, identifikuju i pozovu na odgovornost, političku, pa i krivičnu. Mislim da bi to bila bolja sankcija nego zaustavljanje pregovora gdje bi trpjeli svi građani zbog postupanja nekih naših neodgovornih pojedinaca ili institucija.“

Aleksandar Damjanović

pripremio Kolegijum predsjednika Skupštine.

U međuvremenu, pristizale su optužbe i često dokumentovani dokazi o zloupotrebama javnih resusa, pritisku i podmićivanju birača da glasaju za DPS na lokalnim izborima na Cetinju, Petnjici, Mojkovcu u na kraju u Beranama.

Skupština je u posljednja dva mjeseca usvojila set zakona, pri čemu DPS nije želio da glasa za Zakon o finansiranju političkih partija, a kasnije je tvrdio da isti "blokira život u Crnoj Gori" jer je zabranjeno zapošljavanje u javnim institucijama tokom tri izborna mjeseca. Većina institucija ponavlja da je taj zakon zaustavio život, a neke su otišle i korak dalje, poput Ministarstva finansija koje je jedno vrijeme blokiralo studentske kredite, iako oni nijesu jednokatna pomoć. DPS je takođe Ustavnom судu predao inicijativu za ocjenju oko 20 odredbi ovog zakona.

U opoziciji i civilnom sektoru ocjenjuju da je nakon svega povjerenje građana u izborni proces poljuljano.

Poslanik Socijalističke narodne partije (SNP),

Aleksandar Damjanović, koji je predsjednik skupštinskog Odbora za ekonomiju, finansije i budžet, i u čijoj je nadležnosti nadgledanje sprovodenja Zakona o finansiranju političkih partija cijeni da će "najbolju sliku povjerenja građana u izborni proces dati lokalni izbori 25.maja, odnosno odziv građana na tim izborima, za koji očekujem da bude visok i da dovede do potrebnih političkih promjena."

Damjanović dalje ističe: „Suštinski, nakon usvajanja izmjena Zakona o finansiranju političkih partija i seta izbornih zakona smatram da postoji dovoljno pretpostavki da nadležne institucije adekvatno reaguju na svaki pokušaj izborne zloupotrebe i poništavanja volje građana, ukoliko u njima postoji i minimum političke volje. S druge strane, ukoliko ne bude reakcije nadležnih organa rizikujemo „beranski“ scenario kada su građani primijenili Zakon i spriječili izbornu manipulaciju, kada to već nijesu uradile nadležne institucije“.

Predsjednik Upravnog odbora Centra za monitoring i istraživanje (CEMI), Zlatko Vujović je je mišljenja da se posljednjim dešavanjima tokom predizborne kampanje dodatno narušava povjerenje u izborni proces. "Zakoni koji su usvojeni neposredno prije izbora, suprotno međunarodnoj dobroj praksi, sa prilično lošim, i neispitanim zakonskim rješenjima samo su dodatno produbili nepovjerenje. Za ocjenu

kvaliteta izborne reforme pozajmiču naslov publikacije kolega sa Kosova (D4D) i nazvati je "Deforma". Nažalost, koliko se brzopleto ušlo u takav proces govorи nespremnost gotovo svih političkih partija da izaberu novi saziv Državne izborne komisije, odnosno da ga ostave za nakon izbora. Upravo je onima koji su podržali izborni i zakon o finansiranju političkih partija tako konstituisana izborna komisija bila garant sprovоđenja novousvojenih zabrana.

Zlatko Vujović

On je još dodao da su zabrane zloupotrebe državnih resursa poželjne, ali ukoliko nema efikasnih instrumenata za sprovođenje zakonskih zabrana, onda je bolje da one ne postoje. "Zabrane bez postojanja institucije koja ih želi i može primjenjivati samo produbljuju nepovjerenje", naglasio je Vujović. Prema njegovim riječima kompletan proces reformisanja izbornih zakona se pretvorio u "političku farsu kojim su manipulisali različiti akteri, kako među političkim partijama tako i u civilnom sektoru".

„Napravili smo korak naprijed, jer je dio odredbi kvalitetan, a onda dva koraka nazad, jer je dio odredbi neprecizan, proizvodi brojne neželjene efekte, te ih nema ko sprovesti. Sve će to da ima za svoj krajnji ishod dalje slabljenje povjerenja građana u integritet izbornog procesa“, smatra Vujović. Što se tiče toga šta možemo očekivati od EU ukoliko se dosadašnje stanje nastavi on kaže da se "Nažalost, ne može se reći ni da su se predstavnici EU snašli u moru kontradiktornih informacija. Sa željom da se brzo dođe do pozitivnih promjena, često su previđali složenost procesa. Izbornu reformu doživljeli su kao brzu, ad hoc promjenu nekoliko zakonskih tekstova, previđajući dobru praksu da se ne mijenjaju izborni zakoni pola godine prije izbora. EK treba da zatraži pokretanje dijaloga između političkih partija i civilnog društva, otvaranje konsultativnog procesa sa građanima iz kojeg bi se izaslo sa jasnom platformom kako treba mijenjati izborni okvir. Ne treba nam djelimična promjena nego sagledavanje kompletног izbornog okvira, jačanje uloge birača u izbornom procesu, odnosno jačanju njegove uloge u izboru konkretnih predstavnika (poslanika/odbornika). Ishitrene promjene, čije se posljedice ne mogu sagledati ne trebaju Crnoj Gori. Crnoj Gori treba stabilan izborni okvir i snažna, i nezavisna izborna administracija koja će moći da sprovodi izborne zakone i radnje. Trenutni, kako pravni, tako još više insitucionalni izborni okvir je previše slab da bi podstakao jačanje povjerenja građana u izborni proces", zaključio je Vujović.

Počistimo korupciju: kreni od svoje ulice!

U okviru projekta „*Korupcija na lokalnom nivou – nulta tolerancija!*“, koji sprovodi Centar za građansko obrazovanje (CGO) u saradnji sa NVO Institut Alternativa, NVO Bonum i NVO Nada, a uz podršku Delegacije EU u Crnoj Gori, objavljen je *Priručnik za odbornike/ce i predstavnike/ce civilnog društva u borbi protiv korupcije na lokalnom nivou*.

U publikaciji se, u početnom dijelu, obrađuje definicija korupcije, njeni pojavnii oblici, vrste i tipologije, zatim negativne posljedice koje proizvodi, kao i mehanizmi borbe protiv korupcije odnosno načini prevencije iste. U nastavku se mogu naći sažete informacije o zakonskom okviru, kao i o regionalnim iskustvima o radu institucija za borbu protiv korupcije, a posebno mjesto zauzima analiza normativnog i institucionalnog okvira i prakse, kao i poseban osvrt na primjenu Strategije borbe protiv korupcije i lokalnih antikoruptivnih inicijativa. Obraduju se i žarišta korupcije u

lokalnim samoupravama, zatim odnos građana i građanki, civilnog društva i samih lokalnih samouprava kad je u pitanju ova oblast. Autori publikacije, takođe, prepoznaju značaj i potrebu zaštite zviždača u borbi protiv korupcije, čemu posvećuju posebno poglavlje.

“Korupciju neće smanjiti nekoordinirano organizovanje inače profesionalno korektno održenih kampanja niti samo postojanje niza antikoruptivnih institucija. Borba sa korupcijom podrazumijeva primjenu široke skale sredstava – od preventivnog i edukativnog do represivnog, krivično-pravnog djelovanja, uz kontinuiranu izgradnju sistema transparentnosti i jačanje integriteta institucija. Javne službe treba da su u službi građanina/ke, da budu stubovi društva i zakonitosti procesa u istom, kako bi i same institucije uživale povjerenje. Zato je borba protiv korupcije horizontalno pitanje o kojem se mora voditi računa na svakom nivou. Ključnu ulogu pri tome igra promjena odnosa moći, odnosno svijesti i ponašanja građana/ki, uz istovremeno mobilisanje dovoljne političke volje i spremnosti na radikalne a ne pseudopromjene kojima se stvari mijenjaju da bi sve ostalo manje-više isto, unutar političke elite.” – zaključuju autori.

Autori publikacije su prof. dr **Zoran Stojiljković**, profesor Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu, **Daliborka Uljarević**, izvršna direktorka CGO-a, **Boris Marić**, viši pravni savjetnik u CGO-u i **Nikola Donović**, koordinator programa u CGO-u.

Priredila: Ž. Ćetković

Predsjednik Upravnog odbora Queer Montenegro
Danijel Kalezić

Najbolji lijek protiv homofobije je svakodnevna vidljivost LGBT osoba

I pored značajnog napretka koji je ostvaren od 2009. i poboljšanja vidljivosti LGBT zajednice, posebno tokom prethodne godine, veliki broj LGBT osoba je i dalje skriven “u ormaru” i svakodnevno živi u strahu skrivajući svoju seksualnu orijentaciju, čak i od najbliže okoline i porodice. Psihičko i fizičko nasilje, uz nemiravanje, diskriminacija i odbacivanje ostaju sastavni dio života mnogih LGBT osoba u Crnoj Gori, ocijenio je predsjednik Upravnog odbora Queer Montenegro **Danijel Kalezić** u razgovoru za *Evropski puls*.

» *Na koji način se položaj LGBT populacije, prema Vašem mišljenju može, popraviti?*

Dalji nastavak poboljšanja položaja LGBT osoba direktno zavisi od više faktora i zahtijeva realizaciju niza novih aktivnosti, kao i poboljšanje postojećih, uz fokusiranje na one čije efekte će LGBT osobe moći da osjete u svakodnevnom životu.

Sa jedne strane, Vlada je u obavezi da započne sa kvalitetnim i konkretnim aktivnostima na rješavanju problema koji su identifikovani tokom prošle godine i na koje civilno društvo u kontinuitetu ukazuje. Ovdje mislim, prije svega, na postupanje Tužilaštva kada je u pitanju kvalifikovanje krivičnih djela počinjenih iz mržnje, ali i hitno rješavanje načina funkcionisanja Savjeta za zaštitu od diskriminacije i odnosa tog Vladinog tijela prema primjeni Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba i organizacijama koje su kritički nastrojene i glasne u skretanju pažnje na nepravilnosti i probleme. Sa druge strane, kao aktivista smatram da je najbolji lijek protiv homofobije i transfobije vidljivost LGBT osoba u svakodnevnom životu. Ovo je u praksi pokazano prošle godine kroz organizovanje Povorki ponosa kojima je srušen dio predrasuda prema nama. Homofobne floskule da u Crnoj Gori nema

Definitivan problem u primjeni obaveza iz poglavљa 23 Crnoj Gori će, prije ili kasnije, napraviti i postupanje Savjeta za zaštitu od diskriminacije ukoliko ono i dalje bude onakvo kakvo jeste trenutno

LGBT osoba, da smo nemoralni ili da predstavljamo prijetnju društvu, te da su Povorce ponosa “sodoma i gomora” su neupotrebljivi “argumenti” kojima su se određene grupe, do održavanja Povorki, koristile kako bi dovele u pitanje potrebu za zaštitom naših ljudskih prava, te raspirivali mržnju prema nama. Povećanje vidljivosti LGBT osoba mora biti nastavljeno kroz organizovanje Povorki ponosa, ali i u svakodnevnom životu, na ulicama, u svakom prostoru i na svakom mjestu gdje je to moguće.

» *Koje su ključne stvari koje nadležne institucije moraju preuzeti da bi izašli u susret zahtjevima EU kada je u pitanju antidiskriminatorska politika obuhvaćena poglavljem 23?*

Osim usvajanja adekvatnog zakonskog okvira, podjednako je ključno adekvatno sprovođenje u praksi svega što je za sada samo na papiru.

U ovom trenutku se realizuje veliki broj aktivnosti koje za cilj imaju kreiranje dobrog imidža Crne Gore u očima međunarodne zajednice. To bi bilo u redu da država, sa druge strane, istovremeno implementira konkretne mjeru čiji indikator uspješnosti bi bio nivo njihovog pozitivnog uticaja na život diskriminisanih grupa. Na žalost, to u Crnoj Gori još uvek nije tako. Manjak kapaciteta određenih institucija, kada je riječ o borbi protiv diskriminacije, je neupitan i konkretno potvrđen više puta tokom prethodnih godina. Jako je loše po čitav proces to što neke od tih institucija, kao što je tužilaštvo, ne uviđaju problem i sopstveni manjak kapaciteta. No, imamo i pozitivnih primjera institucija koje su prethodnih godina gradile svoje kapacitete i došle do nivoa visoko profesionalnog

Danijel Kalezić

odnosa u ovoj oblasti, poput Uprave policije.

Definitivan problem u primjeni obaveza iz poglavlja 23 Crnoj Gori će, prije ili kasnije, napraviti i postupanje Savjeta za zaštitu od diskriminacije ukoliko ono i dalje bude onakvo kakvo jeste trenutno. Akcioni plan LGBT Strategije ove godine je usvojen bez podrške organizacija civilnog društva, konkretne mjere za Akcioni plan predložene od strane NVO-a ignorisane su u cijelosti ili usvojene u izmijenjenom obliku što je dovelo do njihovog suštinskog obesmišljavanja i omogućilo punu kontrolu nad procesom Vladi, odnosno Savjetu za zaštitu od diskriminacije. Uprkos činjenici da Crna Gora jeste jedna od rijetkih zemalja koja ima zvanično usvojenu politiku borbe protiv homofobije i transfobije, ovakvo postupanje Savjeta je dovelo do toga da je ta politika značajno poništena.

» NVO koje se zalažu za antidiskriminaciju su podijeljenje, uključujući i one koje je bore za zaštitu LGBT populacije. Da li je razlog tome što je dio njih blizak vlastima, dok su drugi skloni kritici?

Različite organizacije imaju različite pristupe i politike, i to je u skladu sa demokratijom koja nosi pluralizam. Trenutno u Crnoj Gori imamo više LGBT organizacija koje imaju različite sisteme

vrijednosti, politike i pristupe i svako radi svoj posao onako kako smatra da treba. U skladu sa tim, jedni kritikuju, dok drugi podržavaju rad Vlade na određenim poljima. Smatram da Vlada često na štetan način koristi ovaj pluralizam tako što bira sa kojom organizacijom će ostvariti saradnju na kojem polju, a u skladu sa podrškom koju može očekivati. Ovakva praksa je problematična za cjelokupni proces jer, osim što izaziva podjele u civilnom sektoru, dovodi do diskriminacije organizacija koje su prepoznate po kritikovanju nepravilnosti i dodatno kroz podjele koje Vlada na taj način pravi omogućava joj i svojevrsnu kontrolu nad civilnim društvom. Takva praksa je nedopustiva za državu koja je na putu ka EU, a svakako nezamisliva u razvijenim društvima i članicama EU.

V.Žugić

Tužilaštvo će biti odgovorno

» NVO su nekoliko puta protestovale zbog čutanja državnih organa, prvenstveno policije i Tužilaštva, povodom napada na pripadnike/ce LGBT populacije? Učemu je problem, da li mislite da treba više raditi na edukaciji javnih službenika?

Tužilaštvo je poslije dvije Povorke ponosa održane prošle godine pokazalo da nema kapaciteta da adekvatno tretira zločine iz mržnje počinjene prema LGBT osobama. Izostanak krivičnih prijava protiv 2.500 buligana koji su pokušali da ugroze fizički integritet učesnika/ca povorki je pokazatelj da je Tužilaštvo slaba karika u lancu institucionalne borbe protiv homofobije i transfobije, pa samim tim i kvalitetne primjene obaveza Crne Gore iz poglavlja 23. Edukacija tužilaca o ljudskim pravima LGBT osoba i kvalifikovanju krivičnog djela zločina iz mržnje nikada nije bila hitnija. Sa druge strane, nezainteresovanost Tužilaštva da uvidi manjak svojih kapaciteta na ovom polju, čini mi se da nikada nije bila veća. Krivični zakonik je u odnosu na zločin iz mržnje jasan i izostanak krivičnih prijava protiv buligana koji su privedeni tokom prošlogodišnjih Povorki ponosa, te kvalifikovanje njihovog ponašanja kao prekršajnih djela nanijelo je direktnu štetu svim pozitivnim postignućima Crne Gore kada su ljudska prava LGBT osoba u pitanju. Takođe, samim buliganim je poslata poruka da je njihovo ponašanje skoro pa prihvatljivo i veoma blago kažnjivo. Ukoliko Tužilaštvo ne započne reformu svog postupanja na ovom polju, na sebe preuzima direktnu odgovornost za usporavanje procesa i umanjenje svih naporu koji se ulažu.

Od rada na crno 300 EUR godišnje

Na plaćanje neprijavljene robe i usluga Evropljani u projektu troše 200 eura godišnje, dok oni koji rade na crno za to godišnje uzmu prosječno 300 eura.

Novo specijalno istraživanje EK

Eurobarometar pokazalo je da je neprijavljeni rad ili rad na crno i dalje raširen po Evropi, ali i da se viđenje tog problema razlikuje od članice do članice. Na probleme uočene u istraživanju Komisija će odgovoriti platformom koja ima za cilj poboljšanje saradnje između članica kako bi se efikasnije borile protiv rada na crno.

Robu ili usluge iz rada na crno u prethodnih godinu kupilo je 11% ispitanika od kojih 60% kaže da je to uradilo zbog niže cijene, a 22% da bi učinilo uslugu prijatelju, rođaku ili komšiji. Najtraženije usluge i proizvodi iz rada na crno su popravke u kući i renoviranje, popravka kola, čišćenje kuće, čuvanje djece, hrana.

Udio ispitanika koji kupuju robu ili usluge iz neprijavljenog rada u Grčkoj je 30%, Holandiji 29%, Letoniji 28%, Danskoj i na Malti 23% dok je u Poljskoj samo 5%, Njemačkoj 7%, a u Velikoj Britaniji i Španiji 8%. Da prima dio plate "na ruke" priznalo je 3% ispitanih i uglavnom je riječ o zapošljenima iz malih firmi. Poređenje podataka sa istraživanjem iz 2007. pokazalo je da obim neprijavljenog rada stagnira, iako je u Letoniji rad na crno znatno smanjen dok je u Španiji i Sloveniji blago povećan. Istovremeno je u Grčkoj, Sloveniji, na Malti i Kipru zabilježen spektakularan rast tražnje rada na crno.

Socijalisti i konzervativci izjednačeni

Najnovija istraživanja javnog mnenja pokazuju da će dvije najveće evropske "familije", socijalisti i konzervativci, osvojiti maltene isti broj mesta

u Evropskom parlamentu na izborima u maju. Očekuje se da socijaldemokratske stranke (grupa Progresivna alijansa socijalista i demokrata) osvoje 214 mesta u EP, a partije sa desnog centra (grupa Evropska narodna partija) 213. Za njima bi isle ostale partije sa 40-60 mesta, pri čemu su trenutno na trećem mjestu liberali iz grupe ALDE. Analitičari uglavnom ne očekuju da uticaj evroskeptika u EP bude tako dramatičan kao što se to sada čini u medijskim debatama.

Mnogo lakše do posla na sjeveru EU

Mogućnosti za zapošljavanje na sjeveru EU osjetno su veće nego na jugu, pokazao je novi Evropski monitor upražnjenih radnih mesta (EVM). S jedne strane, zemljama poput Austrije, Danske, Švedske, Estonije

i Letonije nedostaje radna snaga, dok je u Grčkoj, Slovačkoj i Španiji konkurenčija za slobodna radna mjesta sve oštija. Na početku 2014. u EU je bilo više od dva miliona upražnjenih radnih mesta.

"Neujednačene mogućnosti zapošljavanja na evropskom sjeveru i jugu potvrđuju neusklađenost evropskog tržišta rada koja se povezuje i sa asimetrijom zone eura. Mobilnost radne snage mogla bi da doprinese da se ublaži ta neravnoteža", kazao je evropski komesar za zapošljavanje, socijalna pitanja i inkluziju László Andor dodajući da onima koji traže posao mogu da pomognu instrumenti poput mreže Evropske službe za zapošljavanje (EURES).

Grcima se ne može zabraniti pušenje

Primjena zabrane pušenja na javnim mestima u Grčkoj ne ide lako, s obzirom da je Grci već deceniju ignorisu i pored visokih novčanih kazni.

Grčka je od 2002. donijela više zakona o zabrani pušenja na javnim mestima, a tamošnje vlasti namjeravaju da ponovo pokušaju da je dosljedno primjene. Zamjenica ministra zdravstva Zeta Makris rekla je u grčkom parlamentu da novčane kazne, koje iznose i više hiljada eura, ne odvraćaju građane od pušenja. Makrisova je ispričala da se lično uvjерila tokom posete lokalnim zdravstvenim institucijama da ljekari puše u svojim kancelarijama. Slično je i u većini ministarstava, restoranima, barovima, kao i školskim ustanovama.

Turistička tura mita i korupcije

U Bukureštu je organizovana velika turistička tura mita i korupcije. Organizator jednog od najznačajnijeg festivala dokumentaraca u istočnoj Evropi "Jedan svet Rumunija" ovom turom želi da ukaže da je korupcija poštast koja i 25 godina nakon pada komunizma hara istočnom Evropom, navodi AFP. Posjeta počinje u bogatom kraju grada, a vodič je optimista po pitanju budućnosti jer je pravosude Rumunije počelo da izriče presude i osobama na visokim položajima. "Na mjestima na kojima ćemo se zaustaviti nikoga nećemo naći kod kuće jer su svi u zatvoru", rekao je grupi turista **Eugen Istodor**, novinar i pisac koji je za ovu priliku i turistički vodič. Posjeta počinje u ulici u kraju Dorobanti, koji je čoven po luksuznim prodavnicama i kafeima. Baš ovdje je poslovni čovek potkupio dva bivša ministra poljoprivrede, **Decebalu Remešu** i **Žoana Muresanu**, da bi uticao na ishod javnih nabavki u "aferi kobasica". Pored 15.000 eura u kešu, Remes je za svoje usluge dobio i kobasicu i šljivovicu. Dva bivša ministra su prošle godine osuđena na tri godine zatvora. Uz kombinaciju humora i preciznih informacija, jedna od stanica je i kuća **Adrijana Nastazea**, premijera od 2000. do 2004. i najvišeg zvaničnika koji je od pada komunizma osuđen na kaznu zatvora zbog korupcije. Nastaze je od januara u zatvoru jer je dobio mito i pronevjeroj novac upotrebiš ga za predizbornu kampanju. Nakon zaustavljanja pred luksuznom palatom vlasnika fudbalskog kluba Steaua **Đidija Bekalija**, koji je je u zatvoru zbog korupcije, posjeta se završava ispred sjedišta Vlade radi prezentacije dosjeva o zloupotrebi položaja. Nakon godina nekažnjivosti u 2013. je osuđeno 1.000 osoba za korupciju, a među njima ministri, policajci i gradonačelnici. U 2006. bilo ih je 155.

Bezvizni režim za Moldaviju

Evropska unija uskoro bi trebalo da ukine vize za putovanja državljanu Moldaviju u Schengen prostor, pa će građani te zemlje, od tri i po miliona stanovnika, moći isto kao i državljanu zapadnog Balkana da s biometrijskim pasošima putuju i ostaju najviše tri mjeseca u EU. Prema podacima EK, broj zahtjeva Moldavaca za kraća putovanja u EU nije se mnogo mijenjao u protekle četiri godine i kretao se između 50.000 i 55.000.

Sve manje bumbara u Evropi

Skoro svakoj četvrtoj vrsti evropskih bumbara preti izumiranje, uglavnom zbog klimatskih promjena i sve intenzivnije poljoprivrede, saopštila je u Ženevi Međunarodna unija za očuvanje prirode (IUCN). Stručnjaci su došli do tog zaključka analizom 68 vrsta bumbara koji žive u Evropi. Njihovo istraživanje je pokazalo da se smanjuje broj 46% evropskih vrsta bumbara, brojnost 29% vrsta stagnira, a kod 13% vrsta broj insekata raste. Bumbarima, kao i pčelama, smetaju klimatske promjene, intenzivna poljoprivreda i urbanizacija. Njihov broj se zbog toga smanjuje, Opršavanje divljih i domaćih biljaka, kao što su paradajz i paprika, omogućava ne samo reprodukciju ovih vrsta, već i bolje prinose. IUCN ukazuje da su od pet opršivača u Evropi tri iz redova bumbara. Bumbari se posebno koriste u Holandiji za opršavanje povrća u zatvorenima staklenicima.

OLAF sve značajniji

Evropska kancelarija za borbu protiv pranevjerja (OLAF) pojačala je borbu protiv zloupotreba širom Evrope, a građani i institucije dostavili su joj 2013. više nego ikada prije informacije za potencijalne istrage. OLAF je u 2013. završio rekordan broj istraga, smanjio vrijeme njihovog trajanja i dao najviše preporuka za pet godina. Takođe je preporučio vraćanje u budžet EU 402,8 miliona eura čime će se pomoći finansiranje projekata i ublažavanje bremena poreskih obveznika EU. Istovremeno je OLAF pomogao da se u protekloj godini u budžet EU vrati 117,05 miliona eura, što je za dvadesetak miliona više nego 2012.

Da li kriza u Ukrajini može uticati na evropske integracije zapadnog Balkana i na stabilnost tog regiona

Krim kao usputno pitanje

Iako Evropska unija očekuje od svih zemalja zapadnog Balkana da joj se približe u stavu prema Ukrajini, u Briselu smatraju da ukrajinska kriza neće imati uticaja kako na evrointegracije tako ni na stablinost u regionu. Brisel očekuje od zemalja zapadnog Balkana da se u procesu integracije što više usklade sa EU, između ostalog, i u oblasti spoljne politike i međunarodnih pitanja. U tom cilju sa svim zemljama regiona ostvaren je bilateralni kontakt povodom situacije u Ukrajini i objašnjene evropske pozicije po tom pitanju.

Od zemalja zapadnog Balkana stav EU povodom situacije u Ukrajini podržale su Albanija i Crna Gora. Makedonija se nije izjašnjavala, dok Beograd „balansira“ između Brisela i Moskve. U BiH, ni po ovom pitanju, nema konsenzusa, pri čemu predsjednik Republike Srpske, Milorad Dodik, kaže da podržava „demokratski izraz volje naroda na Krimu“.

Brisel očekuje od zemalja zapadnog Balkana da se u procesu integracija što više usklade sa EU, između ostalog, i u oblasti spoljne politike

„EU poziva treće zemlje da se pridruže pozicijama koje usvoji 28 članica EU. To važi i u kontekstu situacije u Ukrajini i konkretno sankcija koje su usvojene“, objašnjava za DW **Maja Kocijančić**, portparolka šefice diplomatičke EU, **Catherine Ashton**.

„To je posebno važno za zemlje kandidate i potencijalne kandidate za članstvo u EU. Odluka je na njima, ali zemlje koje imaju Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju imaju i obavezu o usklajivanju sa pozicijama spoljne politike EU. Ambicija je da takvo usklajivanje sa evropskim stavovima bude što veće“, dodaje Kocijančić.

Od zemalja zapadnog Balkana stav EU povodom situacije u Ukrajini podržale su Albanija i Crna Gora. Makedonija se nije izjašnjavala, dok Beograd „balansira“ između Brisela i Moskve. U Bosni i Hercegovini, ni po ovom pitanju, nema konsenzusa, pri čemu predsjednik Republike Srpske, Milorad Dodik, kaže da podržava „demokratski izraz volje naroda na Krimu“.

Iako u Briselu naglašavaju da zemlje koje pretenduju na članstvo u EU nemaju pravno formalnu obavezu da podrže ovakve odluke članica Unije, istovremeno se i upozorava da se obaveze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju „budno prate“, i da će imati „svoje efekte“ na godišnje izvještaje o napretku svake zemlje pojedinačno u procesu integracija. No, evropski analitičari ocjenjuju da ukrajinska kriza neće donijeti promjene u odnosu EU prema evrointegracijama zapadnog Balkana.

“Usklađivanje spoljnih politika zemalja zapadnog Balkana sa EU jeste poželjno, ali u ovom trenutku ono nije neophodno, niti odlučujuće pitanje”, kaže direktor grupe Nezavisnih diplomata Nicholas Whyte

“Usklađivanje spoljnih politika zemalja zapadnog Balkana sa EU jeste poželjno, ali u ovom trenutku ono nije neophodno, niti odlučujuće pitanje”, kaže za DW direktor grupe Nezavisnih diplomata **Nicholas Whyte**.

Diplomatski izvori u Briselu kažu da EU ipak očekuje da će joj se zemlje koje pretenduju na članstvo približiti što više u stavu prema Ukrajini, dodajući da se shvata i “težina pozicije” za Srbiju ili BiH. Sa jedne strane, od BiH se očekuje da „riješi svoje interne procedure“, dok se od Beograda očekuje „malo jasniji stav“ i neskrivanje iza još neformirane vlade. “Srbija je, po mom mišljenju, vjerovatno prvi kandidat za sljedeću članicu EU, ispred i Crne Gore ili Albanije. U ovom trenutku tu ne vidim bilo kakve promjene kao rezultat krize u Ukrajini”, kaže za DW analitičar Centra za evropske političke studije u Briselu **Michael Emerson**.

Poznavaoci balkanskih prilika u Briselu ocjenjuju i da ne postoji ni prijetnja od destabilizacije situacije na zapadnom Balkanu kao posljedica “krimskog scenarija”. Povodom izjave predsjednika RS-a, Milorada Dodika, da se u RS-u “dobro prati ono što se događa u svijetu” i da će se “raditi na primjeru najboljih svjetskih iskustava, kada za to dode vrijeme”, u Centru za evropske političke studije kažu da EU ne bi trebalo da komentariše niti da pravi bilo kakvu vezu između izjava predsjednika Dodika i situacije u Ukrajini. “Ne mislim da će se takve poruke iz Republike Srpske uzeti za ozbiljno od strane EU niti od Srbije ili Hrvatske”, ocjenjuje Emerson za DW.

Da su se argumenti o “samoopredjeljenju i referendumu mogli čuti i ranije”, podsjeća Nicholas Whyte i dodaje: “Republika Srpska staus nije promijenila ni kada je Crna Gora postala nezavisna, ni kada je Kosovo proglašilo nezavisnost, niti kada je to učinio Južni Sudan. Ako je sada nešto postalo jasno, to je reakcija EU koja je pokazala da se takva vrsta promjena granica ne toleriše u međunarodnoj zajednici.”

Whyte kaže da su se iz različitih dijelova Balkana posljednjih dana mogla čuti tumačenja o tome kako je “Rusija sada pokazala da je na njihovoj strani”. U pitanju je “pretjerani optimizam” navodi Whyte: “To jednostavno nije istina jer Rusija je samo na ruskoj strani i ni na čijoj više”

Poglavlje 15: Energetika

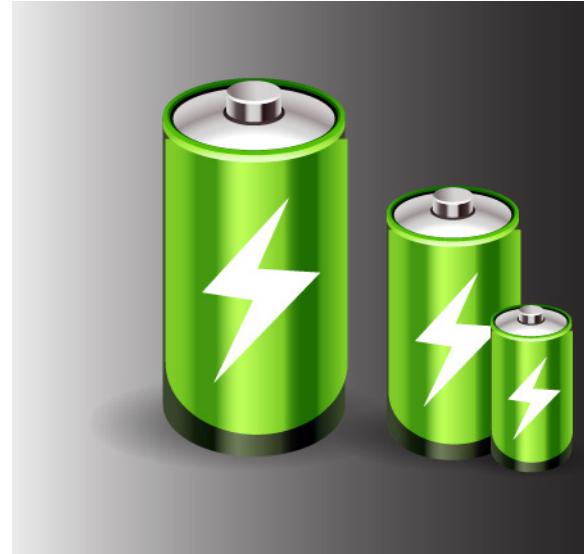

Eliška Veselá

Pregovaračko poglavlje 15 se odnosi na usklađivanje standarda i prioriteta Evropske unije u oblasti energetske politike sa strategijom energetskog razvoja na nacionalnom nivou kroz definisanje zakonskog okvira i njegovu adekvatnu primjenu u praksi. Energetska politika EU obuhvata širok spektar pitanja, kao što su konkurenčija i državna pomoć (uključujući i sektor uglja), unutrašnje energetsko tržište i uslove za jednak pristup, unaprijeđenje izvora obnovljive energije, energetska efikasnost, nuklearna energija i nuklearna bezbjednost, upravljanje krizama i obaveze u odnosu na bezbjednost i zaštitu od radijacije.

Glavni ciljevi energetske politike EU izraženi su kroz dokument Energija 2020, i svrstani su u 5 prioritetnih oblasti: postizanje energetske efikasnosti Evrope; uspostavljanje istinskog panevropskog energetskog tržišta; zaštitu potrošača kroz dostizanje najvećeg mogućeg nivoa bezbjednosti; proširenje evropskog vodstva u energetskoj tehnologiji i inovacijima; i jačanje spoljne dimenzije tržišta energije Unije. Plan EU za energetsku efikasnost i smanjenje zagađenja sažet je u sintagmi „3 puta 20 do 2020.“ To znači 20% povećanja energetske efikasnosti, 20% smanjenja emisije štetnih gasova i 20% veće upotrebe obnovljivih izvora energije do 2020.

Uporedno sa ciljevima EU, Crna Gora je postavila prioritete u pogledu energetske politike. Prvi od tri glavna jeste sigurnost snabdijevanja energijom, odnosno stalno, sigurno, kvalitetno i raznovrsno snabdijevanje energijom radi uravnotežavanja isporuke sa zahtjevima kupaca. Drugi se odnosi na razvoj konkurentnog tržišta energije u smislu obezbjeđenja liberalizovanog, nediskriminacionog, konkurentnog i otvorenog energetskog tržišta na osnovu transparentnih uslova, kao i uspostavljanje konkurencije u tržišnim djelatnostima (proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom i prirodnim gasom), baziranje cjenovne politike za energente isključivo na tržišnim principima, ali i stvaranje uslova za pojavu novih energetskih subjekata (nezavisnih proizvođača energije, snabdjevača, trgovaca). Treći prioritet se ogleda u obezbjeđenju održivog razvoja energetike zasnovanog na ubrzanim, ali racionalnom korišćenju vlastitih energetskih resursa uz

uvažavanje principa zaštite životne sredine, povećanje energetske efikasnosti (EE) i veće korišćenje obnovljivih izvora energije (OIE).

Kako je prethodno navedeno, EU je 2010. usvojila dokument Energija 2020 – strategija za konkurentnu, održivu i sigurnu energiju, koja obezbeđuje okvir za energetsku politiku EU i definiše energetske prioritete za sljedećih deset godina, kao i aktivnosti koje trebaju biti preduzete. Prema toj strategiji, EU je u oblasti energetike ustanovila 5 prioritetnih pitanja na koje je potrebno posebno obratiti pažnju. *Energetska efikasnost* jedan od prvih i središnjih ciljeva za 2020, a odnosi se na djelotvorno korišćenje energije, odnosno uštedu energije na nivou od 20%, kao i održanje troškova energije na minimumu. Uporedno sa tim *slobodno kretanje energije* treba da bude zagarantovano, gdje je jedan od ciljeva identifikovanje prioritetne infrastrukture koja će biti razvijena kako bi se osiguralo funkcionisanje unutrašnjeg tržišta, a sve uzimajući u obzir da infrastruktura za transport električne struje i gase često prelazi državne granice dok odluke o energetskoj politici koje donesi jedna država imaju uticaj i na sve ostale. Osim toga, potrebno je stvoriti *funkcionalno unutrašnje tržište* kako bi se obezbijedilo snabdijevanje u eventualnim kriznim periodima. Dalje, treba osigurati bezbjedno snabdijevanje energijom za građane i građanke, kao i preduzeća po pristupačnoj cijeni. Sve to mora pratiti adekvatna tehnološka

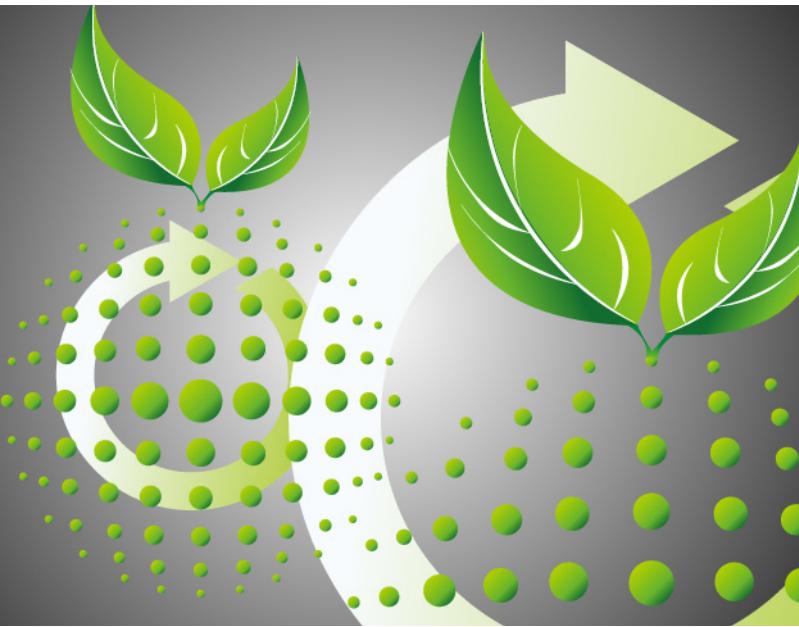
reforma, što podrazumijeva, na primjer, uvođenje druge generacije biogoriva, hvatanje i skladištenje ugljen-dioksida, sljedeću generaciju nuklearnog i obnovljivog grijanja i hlađenja. Posljednje, ali podjednako važno jeste *uspostavljanje snažnog međunarodnog partnerstva*, naročito sa susjednim državama, radi uspješnog prevazilaženja pomenutih izazova i ostvarivanja glavnih ciljeva energetske politike EU – *sigurnosti snabdijevanja, konkurentnosti i održivosti*.

U tom pogledu, Crna Gora je napravila izvjesne pomake i uvela promjene u cilju usklađivanja nacionalne strategije sa evropskom strategijom, ali joj predstoji još mnogo posla. Kada je u pitanju sigurnost snabdijevanja, pravna tekovina EU (*acquis*) nalaže državama članicama da održavaju rezerve određenih kategorija goriva u ukupnoj količini koja je jednaka devedesetdnevnoj prosječnoj potrošnji iz prethodne godine, što je Crna Gora definisala odredbom o rezervama u okviru Zakona o energetici iz 2010. Evropska komisija obavezuje države da garantuju slobodno, funkcionalno unutrašnje tržište koje podrazumijeva da države članice liberalizuju tržište električne energije i gasa pridržavajući se principa transparentnosti, nediskriminacije, pristupa treće strane, prekograničnog prenosa, sigurnosti snabdijevanja i održivosti. Države moraju garantovati i univerzalne usluge električne energije i obezbijediti odgovarajuću zaštitu potrošača iz osjetljivijih grupa. Kada su u pitanju državni organi, potrebno je oformiti nezavisni regulatorni organ, odgovoran za efikasno funkcionisanje tržišta, ali i nezavisno rukovodstvo prenosnog sistema. Prema Izvještaju o napretku Crne Gore za 2011, došlo je do

manjeg poboljšanja u oblasti unutrašnjeg tržišta energije, ali i dalje postoje pitanja koje treba riješiti. Trebalo bi poboljšati transparentnost poslovanja kompanija za prenos, a Regulatorna agencija za energetiku (RAE) treba da ispuni niz preduslova za uspostavljanje funkcionalnog tržišta energije. Iako *acquis* zahtjeva pravno razdvajanje, kompanija za distribuciju električne energije je i dalje sastavni dio Elektroprivrede Crne Gore (EPCG), a njeno razdvajanje je predviđeno za kraj 2012. Osim toga, Crnoj Gori se zamjera što cijene struje ne pokrivaju troškove, a što je prepreka za istinsko otvaranje tržišta. Što se tiče infrastrukture gasa, nikakva infrastruktura nije izgrađena niti je usvojena zakonska regulativa za ovu oblast.

Zbog velike potrošnje energije i njenog mogućeg uticaja na životnu sredinu, obnovljiva energija i energetska efikasnost danas su ključna pitanja u oblasti energetike. U pogledu *acquis-a*, utvrđeni su zahtjevi u oblasti biogoriva, električne energije iz obnovljivih izvora energije, poboljšanja energetske efikasnosti zgrada, energetske usluge itd. Proizvodi koji koriste električnu energiju moraju ispuniti zahtjeve ekodizajna, a aparati za domaćinstvo moraju nositi oznaku energetske efikasnosti. Crna Gora je usvojila zakone u cilju usklađivanja nacionalnog zakonodavstva sa direktivama o obnovljivim izvorima energije i kogeneraciji, ali je potrebno povećati korišćenje obnovljivih izvora energije (hidroenergija, energija vjetra, solarna energija, biomasa). U cilju promovisanja obnovljive energije i energetske efikasnosti, postoje različiti programi dostupni zemljama članicama, a jedan od poteza Vlade Crne Gore u tom pravcu bio je i usvajanje Nacionalnog

akcionog plana energetske efikasnosti za period 2010-2012.

Na polju nuklearne energije, nuklearne sgurnosti i zaštite od zračenja, prema izvještaju o napretku za 2011. postoje značajni pomaci. Crna Gora je ratifikovala Zajedničku konvenciju o sigurnosti upravljanja istrošenim gorivom i sigurnosti upravljanja radioaktivnim otpadom, a nacionalni Plan za vanredne situacije u slučaju radijacije i nuklearnog incidenta usvojen je u martu 2011. Međutim, iako postoji napredak, u nekim oblastima je potrebno učiniti dodatne napore. Primjera radi, ne postoji program nadgledanja radioaktivnosti životne sredine, koji je neophodan po EURATOM ugovoru, a nije izdata ni licenca za skladištenje radioaktivnog otpada. Što se tiče administrativnih kapaciteta, u Crnoj Gori ne postoji poseban odsjek za nuklearna pitanja u okviru Agencije za zaštitu životne sredine, iako pravna tekovina EU podrazumijeva da mora biti ustanovljen nezavisni organ u čijom mandatu će biti pitanje nuklearne bezbjednosti, a evidentan je i nedostatak stručnog kadra. Dodatan problem je

nepostojanje izdvojenog budžeta za regulaciju u ovoj oblasti.

Generalno, izvjesni napredak se može zapaziti u oblasti energije u Crnoj Gori, prije svega donošenjem nove strategije o energetskoj politici do 2030. Međutim, potrebnii su dalji naporii, usmjereni na usvajanje zakonodavstva za sprovođenje pravne tekovine EU o energetici i podsticaj na veću upotrebu obnovljivih izvora energije. Nažalost, administrativni kapaciteti su i dalje u svim sektorima ograničeni.

Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) između Crne Gore i EU definisana je saradnja u pogledu energetske politike (uključujući modernizaciju infrastrukture, poboljšanje i diverzifikaciju snabdijevanja i poboljšanje pristupa tržištu energije); promovisanje štednje energije, energetska efikasnost, obnovljiva energija; i formulisanje okvirnih uslova za restrukturisanje energetskih kompanija i saradnja između preduzimača u ovoj oblasti. Saradnja se očekuje i u oblasti nuklearne bezbjednosti, koja bi trebalo da obuhvati unaprjeđenje zakona o zaštiti od zračenja i nuklearnoj bezbjednosti, jačanje nadzornih organa i njihovih resursa, podsticanje promovisanja sporazuma između Crne Gore i država članica o stanju pripravnosti u vanrednim situacijama i o drugim pitanjima oblasti nuklearne bezbjednosti, kao i oblasti nuklearne odgovornosti treće strane.

Kao što je navedeno u Ugovoru o funkcionalisanju EU, energetska politika ima za cilj da „obezbijedi funkcionalisanje tržišta energije i sigurnost snabdijevanja Unije energijom, podstiče energetsku efikasnost i uštedu energije, kao i razvoj novih i obnovljivih oblika energije i međusobno povezivanje energetskih mreža.“ Međutim, bilo koja mjera koju usvoje institucije EU kako bi se postigli ovi ciljevi „ne utiče na pravo države članice da utvrđuje uslove za iskorišćavanje svojih energetskih izvora, na njen izbor između razlicitih izvora energije i opštu strukturu njenog snabdijevanja energijom.“

Dakle, prilagođavajući se zahtjevima EU, Crna Gora neće izgubiti svoju nezavisnost u pitanjima energetike. Uskladišvanje zakonodavstva država članica mora biti postignuto u cilju pomoći EU da poveća svoju konkurenčnost u oblasti energetike. Međutim, ne samo EU, već će i Crna Gora imati ogromne koristi od primjene prethodno navedenih mjer u vidu poboljšanja kvaliteta života građana i građanki.

Poglavlje 16: Oporezivanje

Vera Šćepanović

Poreska politika u Evropskoj uniji je u najvećem dijelu i dalje u domenu odlučivanja država članica, te se harmonizacija, a samim tim i obaveze koje treba da preuzmu države kandidati, svode na koordinaciju onih oblasti koje bi mogle da naruše principe slobodne konkurenčije na unutrašnjem tržištu. To, prije svega, znači zabranu dvostrukog oporezivanja (na primjer, nultu stopu poreza na izvezene proizvode tj. da isti proizvod ili usluga ne bi bili oporezovani i u matičnoj državi i u državi na čije se tržište izvoze), zabranu diskriminacije, odnosno oporezivanja istih proizvoda domaćeg i stranog porijekla po različitim stopama, uvođenje donjeg praga za neke poreze kako bi se sprječila nelojalna konkurenčija, i slično.

Pregоворi o politici oporezivanja su zato, uglavnom, ograničeni na područje *indirektnih poreza* (porez na dodatnu vrijednost i akcize), *posebnih slučajeva direktnih poreza* poput poreza na profit i dividende, *administrativnu saradnju i uzajamnu pomoć*, i s tim u vezi mjere za unaprijeđenje *operativnog kapaciteta i kompjuterizacije* poreskog sistema.

Crnogorski poreski sistem se dosta razlikuje od sistema oporezivanja uobičajenih u razvijenijim evropskim državama: poreske stope su veoma niske, a struktura prihoda se oslanja u najvećoj mjeri na indirektne poreze. Porez na dodatnu vrijednost (PDV) i akcize čine zajedno 76% ukupnih državnih prihoda od poreza, dok je taj prosjek u EU oko 38.6%. Sa druge strane, dohodak i dobit se oporezuju po isto proporcionalnoj stopi od 9%, što je niže nego u bilo kojoj članici EU. U principu, međutim, Evropska komisija nema moć da od države kandidata traži izmjene strukture oporezivanja ili poreskih stopa osim u usko definisanim oblastima *acquis-a*, iako EU može da preporuči reviziju poreske politike u slučaju da postojeći propisi nijesu dovoljni da se pokrije ili smanji budžetski deficit.

Oblast koja je najstrožije regulisana zajedničkom tekovinom je upravo oblast indirektnih poreza, odnosno PDV-a i akciza. EU pravila zahtijevaju da osnovna stopa PDV-a ne smije biti niža od 15%, s tim što odredene kategorije proizvoda (osnovne potrepštine, ortopedski proizvodi,

hrana za bebe, udžbenici i školska oprema, i dr.) mogu biti oporezivani po sniženoj stopi od najmanje 5%. Poreski minimum je usvojen kako bi se bar donekle ostvarila harmonizacija cijena unutar zajedničkog tržišta Unije. Osim PDV-a, EU propisuje i minimalne akcizne stope za tri grupe proizvoda: duvanske proizvode, alkoholna pića i energetske proizvode, kako bi kontrolisala konkurenčiju i podstakla uštedu energije i prelaz na ekološka goriva. Dodatno, država može po sopstvenom izboru uvesti akcize i na druge proizvode bez konsultovanja sa institucijama EU.

Od uvođenja PDV-a 2001, crnogorska poreska politika u oblasti indirektnih poreza je postepeno uskladišvana sa evropskom, i u najvećoj mjeri odgovara zahtjevima *acquis-a*. Opšta poreska stopa od 17% je među najnižima u Uniji (EU prosjek je oko 21%), ali iznad dozvoljenog minimuma. Struktura proizvoda koji podliježu sniženim stopama je, takođe, uskladena, sa manjim izuzecima, poput lijekova i medicinske opreme na domaćem tržištu koji se plaćaju preko Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje i koji su do sada podlijegali porezu od 0%, što nije dozvoljeno u EU (najmanja dozvoljena stopa je 5%). Jedini veći izuzetak je prodaja zemlje, uključujući i građevinsko zemljište, koja po trenutno važećim zakonima u Crnoj Gori ne podliježe PDV-u. Vlada Crne Gore je od Unije zatražila da odloži harmonizaciju poreza u

ovoj oblasti zbog teškog stanja u građevinskom sektoru, a Hrvatska je iz sličnih razloga uspjela da dobije prelazni period za uvođenje PDV-a na prodaju zemljišta do kraja 2014. godine. Drugim riječima, iako će PDV prije ili kasnije morati da bude uveden i na ove transakcije, moguće je pregovarati o rokovima primjene.

Najveće poteškoće u prilagođavanju postoje u oblasti akciza. Crnogorski zakon o akcizama uključuje takse na duvanske proizvode, alkohol i naftu i naftne derivate u okviru definicija EU, ali ne i na druge energetske proizvode kao što su električna energija, ugljen, koks i prirodni gas.

Obzirom da će uvođenje ovih akciza dovesti do poskupljenja energenata, a Crna Gora koristi vrlo malo energije iz obnovljivih izvora koji podliježu drugim propisima, Vlada Crne Gore će najvjeroatnije tražiti prelazni period kako bi se akcize postepeno uskladile sa evropskim standardima.

Iako je struktura akciza na duvanske proizvode i alkohol usklađena sa pravilima EU, stopa oporezivanja je i dalje daleko ispod propisanog minimuma. Na primjer, minimalna specifična akciza na cigarete u Evropskoj uniji iznosi 64 EUR na 1000 komada, dok je u Crnoj Gori taj iznos gotovo pet puta manji. Vlada Crne Gore je obećala postepeno usklađivanje akcizne stope, koja je 2011. podignuta sa 5 na 10 i 2012. sa 10 na 15 EUR na 1000 komada cigareta. O rokovima postepenog poskupljenja je moguće pregovarati – Hrvatska se tako, na primjer, izborila za prelazni period od četiri godine, što znači da će do konačnog usklađivanja akciza na cigarete u toj zemlji doći tek krajem 2017. Propisi u oblasti direktnih poreza se većinom odnose na izbjegavanje dvostrukog oporezivanja u prekograničnom poslovanju. To znači, uglavnom, regulativu u oblasti dividendi, kamata, statusnih promjena pravnih lica i statusa povezanih lica (npr. tokalnih filijala stranih kompanija) i Crna Gora je već Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) započela usklađivanje sa ovim odredbama. Do sada su

otklonjeni gotovo svi vidovi diskriminacije između domaćih i uvoznih proizvoda i tretmana državljana i nedržavljana u pogledu poreza, i u ovim oblastima je crnogorski zakonodavni okvir u najvećoj mjeri uskladen sa *acquis-om*.

Osim ovih konkretnih zahtjeva, međutim, Evropska komisija ističe i političku obavezu usvajanja „poslovnog kodeksa“ (eng. *business code of conduct*) kojim se pokušava sprječiti štetna konkurenca između država članica. Takva vrsta konkurenca se ogleda, na primjer, u poreskim povlasticama za određene grupe investitora ili u korišćenju veoma niske stope poreza na dobit kako bi se privukle strane investicije. Porez na dobit u Crnoj Gori je niži nego u bilo kojoj članici EU (9% u poređenju sa evropskim prosjekom od 23.5%). Iako ne postoji obavezujući minimum, države koje insistiraju da zadrže niske stope poreza na dobit (na primjer Irska -12.5%, Bugarska - 10% ili Kipar -10%)

često moraju da se izbore sa velikim pritiskom od strane drugih članica EU, posebno kada su u prilici da od njih traže dodatnu finansijsku pomoć. Posljednji izvještaj Evropske komisije o Crnoj Gori ističe da u dosadašnjem uskladivanju poreskog sistema principi „poslovnog kodeksa“ nijesu uzimani u obzir i da je neophodno uraditi temeljnu procjenu poreske politike kako bi se identifikovali potencijalno problematični propisi.

Najzad, regulativa u oblasti administrativne saradnje i uzajamne pomoći ima za cilj povećanje transparentnosti i veću efikasnost poreskog sistema, kao i razmjenu informacija sa državama članicama Evropske unije, da bi se olakšalo sprovođenje mjera za sprječavanje poreskih prevara, utaje i izbjegavanja plaćanja poreza. Stoga, Crna Gora postepeno razvija mrežu bilateralnih sporazuma sa zemljama EU i iz okruženja. Dalji napredak u ovoj oblasti će zahtijevati uvođenje posebnih sistema elektronske razmjene podataka, registracije i prikupljanja informacija o poreskim obveznicima. Crna Gora je već sprovedla centralizaciju registara za carine, porez na dodatnu vrijednost i akcize, i uvela kompjuterizaciju sistema koja olakšava prikupljanje i obradu informacija. Među novonastalim prednostima za građane i građanke otvorena je i mogućnost ispunjavanja i dostave poreskih obrazaca elektronskim putem. Kao i u mnogim drugim oblastima, međutim, Evropska komisija ističe da je za ispravno funkcionisanje ovih sistema neophodno dalje unaprijeđenje administrativnih kapaciteta. Takođe, dok je sa tehničke strane postignut znatan napredak, potrebno je više napora da se postigne odgovarajuća transparentnost i unutrašnja kontrola Poreske uprave.

Uprkos uvriježenom vjerovanju da će ulaskom u EU „sve poskupjeti“, regulativa u oblasti PDV-a i akciza se, zapravo, odnosi na veoma mali broj proizvoda.

U konkretnom slučaju Crne Gore treba očekivati postepeni rast cijena cigareta, alkohola, i električne energije iz fosilnih izvora. Kako bi se izbjegle negativne posljedice po građane i građanke, Crna Gora bi morala da se izbori za prelazni period za primjenu akciza u oblasti energetika, i u što kraćem roku razvije strategiju povećanja udjela energetika iz obnovljivih izvora.

Kriza u Ukrajini pokazala koliko privreda EU zavisi od nepredvidivog istočnog susjeda – Rusije

Teška mušterija

Ruska okupacija Krima i sve veći pritisak na novu ukrajinsku vladu su doveli Evropsku uniju u veoma neprijatan položaj. Upotreba vojne sile u bliskom susjedstvu i otvoreno ignorisanje međunarodno priznatih granica su provokacije na koje EU mora reagovati, ali je njen manevarski prostor ograničen. Međunarodni pritisak da se Rusija kazni oštijim ekonomskim sankcijama samo jasno pokazuje koliko evropska privreda i sama zavisi od svog sve nepridvidljivijeg istočnog susjeda.

Najveći problem je energija. EU u prosjeku uvozi oko četvrtinu gasa i nafte iz Rusije, ali je ta cifra još veća za pojedine članice – skoro 40% u Njemačkoj, i blizu 100% u Finskoj, Poljskoj, Mađarskoj, Slovačkoj, Bugarskoj, i baltičkim zemljama. Kako bi se spriječio ekonomski kolaps u slučaju da Rusija uvede energetski embargo, lideri zemalja EU su na hitnom sastanku krajem marta zatražili od Evropske komisije da sačini plan za smanjenje evropske zavisnosti od uvoza energenata, posebno iz Rusije.

To je lakše reći nego učiniti. Na kraći rok, EU bi mogla da preusmjeri uvoz na druge izvore, poput Azerbejdžana i sjeverne Afrike, ali je veći dio neophodne infrastrukture još u fazi planiranja. Isto važi i za mogućnost uvoza gasa iz SAD, gdje je revolucija u eksploataciji škriljčanog gasa nedavno uslovila ogroman porast domaće proizvodnje. Uz to, izvoz gasa iz SAD je politički problematičan, jer

EU u prosjeku uvozi oko četvrtinu gasa i nafte iz Rusije, ali je ta cifra još veća za pojedine članice – skoro 40% u Njemačkoj, i blizu 100% u Finskoj, Poljskoj, Mađarskoj, Slovačkoj, Bugarskoj, i baltičkim zemljama

dobar dio Amerikanaca smatra da te resurse treba iskoristili kako bi se smanjila američka zavisnost od uvoza nafte sa Bliskog istoka. Čak i ako dođe do porasta izvoznih kapaciteta, upozoravaju analitičari, prirodno tržište za američki gas ne bi bila Evropa, već Azija, gdje su cijene gase mnogo više.

Na duži rok, preusmjeravanje izvoza neće riješiti evropske probleme. Predsjednik Savjeta **Herman Van Rompuy** upozorava da će bez boljeg sistemskog rješenja Evropa morati da uvozi oko 80% energije iz inostranstva, što bi evropsku privredu učinilo još osjetljivijom na prekide u snabdijevanju i rast cijena energenata na globalnom tržištu. Rompuy insistira da će EU morati da nađe načina da smanji potrošnju, poveća energetsku efikasnost, i da se više oslanja na domaće resurse, prije svega na proizvodnju energije iz obnovljivih izvora.

„Zelena“ energija iz obnovljivih izvora je već neko vrijeme Sveti gral evropske energetske politike, ali za sada još uvijek predstavlja tek oko 14% ukupne potrošnje. Troškovi proizvodnje su još visoki, i teško je zamisliti da bi prelaz na ove izvore energije mogao biti sproveden bez značajnog povećanja cijena. U međuvremenu, napori da se unaprijedi zaštita životne sredine su doveli do još veće zavisnosti od izvoza, nakon što je EU preduzela korake da suzbije jedinu jeftinu domaću alternativu – nuklearnu energiju. Iz istog razloga, do sada je učinjeno vrlo malo da se razvije proizvodnja škriljčanog gasa u Evropi, za koju se smatra da može imati ozbiljne posljedice po životnu sredinu, uključujući kontaminaciju izvora piјaće vode. Sada,

EU se suočava sa nekoliko kontradiktornih zahtjeva – smanjiti zavisnost od uvoza, zaštiti životnu sredinu, i osigurati jeftino snabdijevanje energijom

međutim, izgleda da će EU morati da zatvori jedno oko na probleme zaštite životne sredine ako ne želi da ugrozi ionako anemičan ekonomski oporavak. Udrženja preduzetnika već neko vrijeme traže da se dozvoli eksploracija škriljčanog gasa kako bi se smanjili troškovi proizvodnje. **Markus Beyrer**, generalni sekretar organizacije *BusinessEurope*, je pozvao evropske lidera da „smanje emocije“ u pogledu istraživanja i eksploracije škriljčanog gasa. Preduzetnicima je nedavno stigla i podrška od britanskog premijera **Davida Camerona** koji je upozorio da je u ovoj situaciji „dužnost“ Britanije da se osloni na sopstvene rezerve. Ostali lideri EU, poput **Angele Merkel**, su manje zagrijani za ovaj projekat. Iako dozvoljava mogućnost da se u dogledno vrijeme krene u eksploraciju škriljčanih naslaga u Evropi, Merkel smatra da je za sada najvažniji prioritet povećanje energetske efikasnosti i smanjenje potrošnje.

Drugim riječima, EU se suočava sa nekoliko kontradiktornih zahtjeva: smanjiti zavisnost od uvoza, zaštititi životnu sredinu, i osigurati jeftino snabdijevanje energijom. Svaki od ovih ciljeva je dovoljno komplikovan sam po sebi, i zahtijeva vrijeme i koordinisane napore svih članica. Sva tri odjednom čine da zadatak izgleda kao nemoguća misija. Tim više što je kriza u Ukrajini, umjesto da natjeri članice EU da zbiju redove, samo izazvala još veću konfuziju, gdje svaka članica pokušava da zaštići sopstvene interese.

Situacija je najteža u istočnim članicama. Neke od njih, poput Baltičkih zemalja, i same strahuju od ruskih iridentističkih ambicija i traže oštiri odgovor od zapadnih sila. U isto vrijeme, to su zemlje koje najviše zavise od ruske energije. Neke od njih, poput Bugarske, traže od EU da ublaži sankcije prema Rusiji. Bugarska se plaši da će zaoštrvanje odnosa ugroziti ne samo trenutno snabdijevanje, već i buduće projekte poput izgradnje Južnog toka, od kojih bi Bugarska mogla imati znatne koristi. Letonija, Bugarska i Kipar su već zatražile od EU da nadoknadi štetu zemljama koje će najviše izgubiti zbog embarga. Ministar finansija Letonije **Andris Viks** smatra da bi novac mogao doći iz Evropskog fonda solidarnosti, koji služi za pomoć članicama u slučaju prirodnih nepogoda. No, Evropski diplomatski izvori tvrde da EU nema sredstava da nadoknadi gubitke u slučaju da Rusija uzvrati sankcijama.

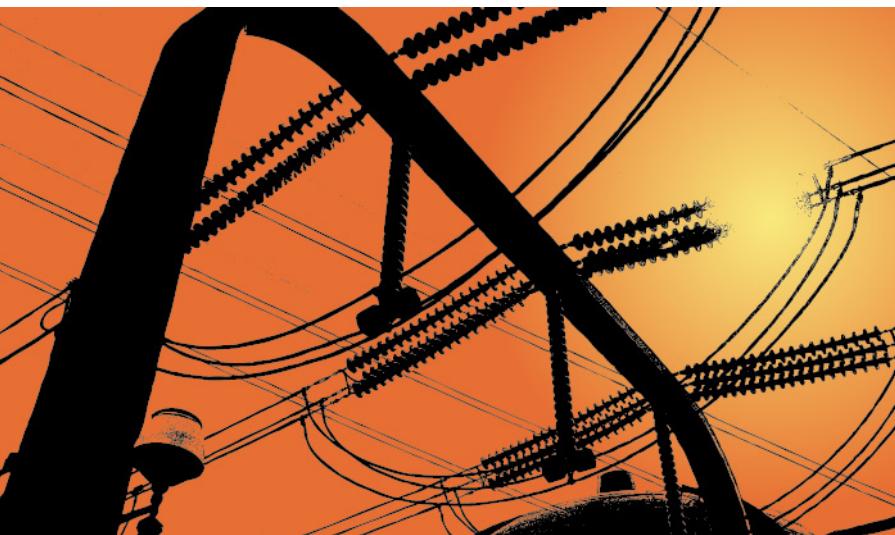
Jedino što može pomoći EU da izbjegne katastrofalne posljedice energetskog embarga u bliskoj budućnosti je činjenica da bi gubitak tako dobre mušterije bio još pogubniji – po Rusiju

Druge članice su spremne da zanemare potencijalne posljedice po životnu sredinu kako bi se osloboidle ruskog uticaja. Rumunija zdušno podržava sankcije, u strahu da bi se ruske ambicije mogle proširiti i na Transdnjistrojsku oblast u etnički rumunskoj Moldaviji. Kao i Poljska, Rumunija je već preuzeila mjere da ubrzaju eksploraciju škriljčanog gasa. Druge zemlje, poput Češke i Mađarske, su započele pripreme za izgradnju novih nuklearnih reaktora kako bi smanjile zavisnost od energije iz fosilnih izvora. U pomalo ironičnom zaokretu, međutim, reaktor koji bi Mađarskoj trebao da pomogne da smanji uvoz ruske nafte će takođe graditi ruske kompanije, i to uz pomoć kredita od ruske vlade. U Češkoj, gdje je tender za izgradnju reaktora u pogonu Temelin još uvijek u toku, premijer Bohuslav Sobotka je takođe oštro kritikovao najave nekoliko visokih zvaničnika da neće podržati rusku ponudu, upozoravajući da uprkos situaciji na Krimu Češka „ne može sebi dozvoliti da prekine trgovinske odnose sa Rusijom“. Čak i Britaniji, čiji premijer zagovara tvrdu liniju prema Rusiji, interna dokumenta koja su procurila u javnost pokazuju zabrinutost za posljedice sankcija po britanske finansijske interese.

Na samom početku krize u Ukrajini, neki analitičari su se ponadali da će šok od invazije na Krimu natjerati EU da ubrza donošenje jedinstvene energetske politike. Obzirom na sukobljene prioritet, međutim, kao i napore evropskih zemalja članica da osiguraju svaka svoj interes, sada izgleda da će efekat biti upravo suprotan. Kako sada stvari stoje, jedino što može pomoći EU da izbjegne katastrofalne posljedice energetskog embarga u bliskoj budućnosti je činjenica da bi gubitak tako dobre mušterije bio još pogubniji – po Rusiju.

Zemlje u regionu izgradnjom novih elektrana rizikuju kršenje ograničenja EU za štetnu emisiju

Trebaju li nam sada termoelektrane

Nove elektrane na ugalj u zemljama na putu ka EU, odobrene od strane Energetske zajednice, rizikuju kršenje ograničenja EU za štetnu emisiju ako se budu gradile prema navedenim planovima, upozorila je kompanija za pravni konsalting iz EU. Članice Energetske zajednice od 2018. će morati da poštuju odredbe evropskog zakona o industrijskoj emisiji zagađenja. Međutim, kako se sada čini, vjerovatno će ih kršiti termoelektrane "Kolubara B" u Srbiji, "Pljevlja II" u Crnoj Gori i "Tuzla 7", "Stanari" i "Banovići" u Bosni i Hercegovini (BiH).

Stručnjaci kažu da će tehnologija u tim elektranama morati da se prilagođava u posljednji čas. Sporazum o Energetskoj zajednici iz oktobra 2013. obavezuje zemlje zapadnog Balkana, Moldaviju i Ukrajinu da od 1. januara 2018. poštuju poglavlje III Direktive EU o industrijskoj emisiji (zagađivača).

Međutim, najmanje pet novih termoelektrana na lignit - u BiH, Srbiji i Crnoj Gori, moglo bi prije toga da krši navedenu odredbu evropske direktive, smatraju analitičari kuće za pravni konsalting "Frenk Bold" (Frank). "To u praksi znači da postoji veliki rizik od nepredviđenih dodatnih troškova za investitore u elektrane, kao i za potrošače struje, jer će možda morati da u posljednji čas pribjegnu adaptaciji

tehnologije kako bi sa približavanjem 2018. obezbijedili poštovanje evropskih propisa", upozorila je advokat "Bolda" **Kristina Šabova**. Ona je dodala da vlade u regionu moraju da shvate da poslije 2018. neće moći da izbjegnu poštovanje odredbi evropske direktive za nove elektrane.

Potencijalna ekološka i šteta po zdravlje ljudi od predloženih za gradnju termoelektrana na ugalj već je izazvala proteste boraca za čistiju životnu sredinu u Ukrajini. U toj zemlji na snazi su niski regulatorni standardi za opasne zagadivače, poput azot oksida (NOx) i sumpor dioksida (SO2). Ti zagadivači odgovorni su za 18.200 prevremenih smrти u Evropi godišnje i 8.500 novih slučajeva hroničnog bronhitisa, procjenjuju u "zelenoj" nevladinoj organizaciji Alijansa za zdravlje i prirodnu sredinu (HEAL), prenio je EurActiv.com.

Planirana elektrana na lignit "Stanari" u BiH kompanije EFT, koja je trenutno u izgradnji, dobila je ekološku dozvolu koja joj dopušta dva do tri puta veću emisiju SO₂, NO_x i prašine nego što je predviđeno u važećem obavezujućem zakonodavstvu koje je usvojila Energetska zajednica. Sekretarijat Energetske zajednice trenutno razmatra zvaničnu žalbu zbog "Stanara" koju je u januaru podio banjalučki

Limite premašilo 11 članica

Najnoviji podaci pokazuju da jedan broj članica Evropske unije i dalje premašuje zakonom dozvoljene limite za emisiju zagađivača vazduha. Kao i prethodnih godina, i 2012. je najčešće probijana granica za azotne okside, koju je premašilo devet članica EU, navela je Evropska agencija za životnu sredinu (EEA). Zagadenju vazduha azotnim oksidima najviše doprinosi drumski saobraćaj. Luksemburg je jedina članica EU koja je probila dvije granice. Ipak, na nivou EU je emisija četiri vodeća zagađivača vazduha u 2012. smanjena.

Prema evropskoj Direktivi o nacionalnim granicama emisije, članice EU imaju svoje limite za emisiju četiri zagađivača: sumpor dioksida (SO₂), azotnih oksida (NO_x), amonijaka (NH₃) i nemetanskih isparivih organskih jedinjenja (NMVOC). Prve analize zvaničnih podataka pokazale su da je u 2012. godini 11 članica premašilo barem jedan limit u poređenju sa deset zemalja u 2011.

Centar za životnu sredinu. Koordinatorka za istraživanja u CEE Bankwatch Network **Pippa Gallop** kaže da će, ako se takvi projekti nastave dok ostale evropske zemlje nastoje da podstaknu upotrebu uglja, poštovanje Direktive o industrijskoj emisiji biti "minimalan zakonski uslov" koji će morati da se primjenjuje.

CEE Bankwatch Network je mreža centralne i istočne Evrope za praćenje aktivnosti međunarodnih finansijskih institucija.

Gallopp smatra da vlastima na Balkanu treba ukazati da zemlje koje žele da uđu u Evropsku

uniju mogu da očekuju dalje promjene zakona o životnoj sredini i klimi koje će "gotovo sigurno" uticati na njihova ulaganja u ugalj. "Takođe, vlade i investitori u tom regionu moraju da shvate da izgradnja novih elektrana na ugalj više ne predstavlja dobru priliku za ulaganja, s obzirom na visoku cijenu po klimu i zdravlje i visoku stopu neuspjeha takvih projekata", zaključila je Galopp.

Izvor: euraktiv.rs

Koji su vodeći zagađivači

Evropska agencija za životnu sredinu (EEA) u vodeće zagađivače koji nanose štetu zdravlju ljudi i ekosistemima ubrojila je:

- *Azot okside (NO_x): emituju se u procesu sagorijevanja goriva, uključujući u elektranama i vozilima. Među hemikalijama iz grupe NO_x najopasniji po zdravlje ljudi je NO₂;*
- *Sumpor dioksid (SO₂): emituje se kada gorivo sadrži sumpor. Kao i NO_x, SO₂ doprinosi pojavu kiselih kiša i formiranju sitnih čestica;*
- *Amonijak (NH₃): kao i NO_x i SO₂, amonijak zagađuje ekosistem. Oko 94% emisije NH₃ u Evropi potiče iz poljoprivrede;*
- *Nemetanska ispariva organska jedinjenja (NMVOC): emituju ih industrija, drumski saobraćaj i suvo čišćenje;*
- *Čestice (PM): čestice iz dima, prašine i prljavštine (PM10) i fine čestice iz metala i toksičnih izdruvnih gasova iz vozila, elektrana, topionica (PM2,5);*
- *Organiski mikro-zagađivači: benzen, policiklični atomatični ugljovodonici (PAH), dioksimi. Emituju se u procesu sagorevanja goriva i otpada i u industrijskim procesima;*
- *Ugljen dioksid (CO₂): nastaje sagorijevanjem goriva poput uglja, nafte, gase i biomase u industrijske i saobraćajne svrhe, kao i u domaćinstvima. To je vodeći među gasovima izazivacima efekata staklene baštne koji utiču na klimatske promene.*

Etika i borba protiv korupcije

Centar za građansko obrazovanje (CGO) organizovao je 28.03.2014, u saradnji sa Ambasadom Velike Britanije u Podgorici okrugli sto na temu „*Etika i borba protiv korupcije*“.

Skup je otvorila **Daliborka Uljarević**, izvršna direktorka CGO-a, koja je tom prilikom izjavila da „*Ustavljanje etičkih kodeksa i organa za njihovo sprovodenje, ne treba da bude samo obaveza koje je Crna Gora preuzeala u procesu pregovora sa EU, već i dio naše potrebe da društvo uredimo dugoročno održivim osnovama. Svakako, proces evropskih integracija to ubrzava. Poštovanje etičkog kodeksa ima svoju sistemsku vezu sa planovima integriteta, spriječavanjem sukoba interesa i borbotom protiv korupcije. Sadašnja praksa ukazuje na njihovu neujednačenost, kako u smislu postojanja, tako i sadržaja i primjene.*“ Ona je, takođe, ocijenila da „*politička korupcija koja u osnovu održava čitav koruptivni sistem i predstavlja najveću prepreku ka njegovom ozdravljenju*“.

Branka Lakočević, šefica Radne grupe za poglavlje 23 iz Ministarstva pravde, naglasila je da je donošenje etičkih kodeksa javnih službenika kodifikacija njihovog ponašanja na način na koji to građani/ke očekuju od njih. „*Zakone treba poštovati, a etika usmjerava gdje je zakonska regulativa ograničena ili dvomislena*“, poručila je ona i dodala da nijedan etički kodeks ne može spriječiti neetičko ponašanje, a da se posvećenost poslu ne može kupiti. „*Stoga je promocija etičkih standarda bitna, kako u procesu demokratizacije društva tako i u procesu pridruživanja EU. Donošenje etičkih kodeksa u svim oblastima je izuzetno značajna komponenta kodifikacije standarda ponašanja*“, ocijenila je Lakočević.

Lyndon Radnedge, otpravnik poslova Ambasade Velike Britanije u Crnoj Gori, istakao je da svi oni koji su zapošljeni u državnoj upravi i koji su plaćeni novcem građana/ki moraju sa sobom nositi veliku odgovornost prema svojoj funkciji i prema građanima/kama jer su građani/ke upravo oni koji su im dali povjerenje, a sačuvaće isto ponašajući se u skladu s kodeksom, odnosno tako što će biti istinski servis građana.

U okviru prve panel sesije *Etički kodeks nosilaca pravosudnih funkcija: značaj i dosadašnja primjena*, **Stanka Vučinić**, zamjenica predsjednika Vrhovnog suda Crne Gore se osvrnula na principe kojima bi trebala sudska funkcija da se vodi, a prije svega na principu nezavisnosti i samostalnosti i da sudije moraju biti dužni da sude po zakonu, u skladu sa Ustavom i međunarodnim konvencijama. Ona je dodala i da sudije etika mora obavezati, i ocijenila da se osnaživanje etike vršioca sudske funkcije može vršiti i kroz podnošenja inicijative za ocjenu etičnosti nosilaca pravosudnih funkcija pred Komisijom, odnosno ukazivanjem na konkretne primjere kršenja sudske etike. **Evica Durutović**, sudija Višeg suda i predstavnica Udruženja sudija Crne Gore, smatra da svaki sudija ponaosob mora da se uzdrži od svakog postupka koji će kompromitovati sudsку funkciju. „*Sudska nezavisnost ne može biti shvaćena kao pravo i privilegija da radimo u sopstvenom interesu.*“

Advokat **Goran Rodić**, tokom diskusije, je ukazao da je etika kompleksna tema i da je jedno ono što je na papiru, a drugo u praksi. „*Percepција у друштву по пitanju правосуђа нам је poznата. Radi se о uspostavljenом naopakom sistemu vrijednosti, koji i dalje prozvodi i sistem kadriranja u tim važnim organima као што је правосуђе и то је зато тако*”, smatra Rodić. On je otvorio i pitanje odgovornosti za loše rezultate u ovoj oblasti.

Tokom druge sesije na temu *Koncept parlamentarne etike: mogućnosti uvođenja kodeksa ponašanja poslanika/ca Skupštine Crne Gore u skladu sa Etičkim kodeksom poslanika Evropskog parlamenta?* **Branka Tanasijević**, predstavnica DPS-a, je kazala da bi svi poslanici Skupštine Crne Gore morali podržati uvođenje kodeksa etike, jer pored zakonodavnog okvira postoji dosta prostora koji se njima može regulisati. **Goran Danilović**, ispred DF-a, je izvjestio da je Istraživački centar Skupštine Crne Gore izradio uporednu analizu izradila etičkih kodeksa, koja može biti dobra osnova za rad na kodeksu etike crnogorskih parlamentaraca. Predložio je da način prevladavanja problema sa parlamentarnom etikom bude poštovanje Poslovnika, Zakona o sprečavanju sukoba interesa i da bi svakako trebalo donijeti Zakon o Parlamentu, tako da „nerad bude sankcionisan“. **Mladen Bojanić**, iz Pozitivne Crne Gore, se posebno osvrnuo na obavezu donošenja kodeksa poslanika shodno Akcionom planu za poglavlje 23, i najavio da bi već u junu trebalo da se počne sa radom na istom. **Aleksandar Damjanović**, iz SNP-a, smatra da poštovanje Kodeksa ništa ne znači ukoliko „*ne poštujemo jedni druge i na taj način ne radimo na jačanju institucije u kojoj svi radimo a ta ista institucija ne radi na sankcionisanju neprikladnog ponašanja poslanika*“. **Rifat Rastoder**, ispred SDP-a, je rekao da nije pohvalno to što «nemamo nikakav instrument kojim regulišemo ponašanje parlamentaraca», da su i ranije postojale neke inicijative u pravcu prevazilaženja ovog problema i da očekuje da se to intezivira vrlo brzo.

Na trećoj sesiji fokus je bio na *Etičkom kodeksu nosilaca izvršne vlasti i upravljanju korupcijskim rizikom*, **Jovana Marović**, članica RG za poglavlje 23 iz Instituta Alternativa je rekla da je cilj etičkog kodeksa uticanje na povjerenje građana, koje je prilično loše trenutno, odnosno navela je da prema posljednjim istraživanjima 50% građana nema povjerenja u ministarstva a isto toliko smatra da su državni organi pod političkim pritiskom. **Boris Marić**, član RG za poglavlje 23 iz CGO-a je iznio zaključke prema kojima je u sudstvu mali broj prijava za kršenje etičkog kodeksa očigledan problem, dok je u tužilaštvo etički kodeks internog karaktera i da je potrebno otvaranje rada prema javnosti, dok je za parlamentarce neophodno usvojiti etički kodeks po ugledu na Evropski parlament.

Okrugli sto bio je veoma posjećen, sa dinamičnim diskusijama, u kojima je učestvovalo blizu 80 zainteresovanih građana/ki, među kojima je bio veliki broj advokata, tužioca, sudske poslanice, predstavnika Vlade, NVO sektora, lokalnih samouprava, diplomatskog kora itd. što je pokazalo koliko je aktuelna tema i da postoji potreba da se o njoj još detaljnije razgovara.

Međugeneracijsko učenje o evropskom aktivnom građanstvu

U Vimerbiju, Kraljevina Švedska, od 17. do 19. marta 2014, održan je sastanak između partnera u okviru projekta „*Međugeneracijsko učenje za evropsko aktivno građanstvo*“, sa ciljem da se utvrdi dalja strategija djelovanja partnerskih organizacija kroz ovaj projekat, ali i da se načelno stvori okvir za izradu zajedničke publikacije koja bi trebalo da bude predstavljena na završnoj konferenciji u Torinu u novembru 2014. Na sastanku su učestvovali predstavnici partnerskih organizacija: C.I.E. Piemonte (Italija), Centar za građansko obrazovanje (Crna Gora), Eurocircle (Francuska), International Platform for Citizen Participation (Bugarska), Socialna Akademija (Bugarska), Vimmerby Folkhögskola (Švedska). Ispred Centra za građansko obrazovanje (CGO), sastanku partnerskih organizacija prisustvovao je saradnik na programima **Vladimir Vučković**.

Strategija za informisanje javnosti o EU i pripremama Crne Gore za članstvo za period 2014 - 2018

Okrugli sto „Strategija za informisanje javnosti o EU i pripremama Crne Gore za članstvo za period 2014 - 2018“ organizovali su 17. marta 2014. Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija (MVPEI), Centar za građansko obrazovanje (CGO), Evropski pokret u Crnoj Gori (EPuCG) i Centar za demokratsku tranziciju (CDT), uz podršku UNDP Programa za razvoj kapaciteta. Skup su otvorili **Aleksandar Andrija Pejović**, glavni pregovarač za vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore EU, **Mitja Drobnič**, šef Delegacije EU u Crnoj Gori i **Rastislav Vrbenski**, stalni predstavnik UNDP u Crnoj Gori. **Pejović** je naglasio da proces evropskih integracija donosi tektonske promjene u odnosu prema osnovnim vrijednostima, kao i da je veoma važno da građani razumiju što se mijenja, kako se doprinosi jačanju uloge Crne Gore u Evropi i svijetu i razvoju društvenog i ekonomskog sistema. On je najavio da će fokus komunikacije, u narednom periodu, biti usmjeren na bolje razumijevanje obaveza i odgovornosti, kao i koristi od članstva kroz tri stuba evropske integracije Crne Gore: tok pregovora o pristupanju, sproveđenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i programe podrške EU. „*Strategija daje smjernice za sve partnera u procesu, u cilju kvalitetnije, sveobuhvatnije i koordinirane komunikacije sa građanima, posebno kad su u pitanju zajedničke inicijative i projekti koji će u narednom periodu biti realizovani u okviru godišnjih akcionalih planova*”, zaključio je Pejović.

Mitja Drobnič je ukazao na značaj Strategije u kompleksnom procesu pristupanja, naročito u pogledu najkomplikovanije faze pristupanja – pregovaranja, ističući da Strategija može doprinijeti razumijevanju i poznavanju ekonomskih i društvenih promjena i koristi koje donosi članstvo u EU. Podsjetio je na izuzetno visoku trenutnu podršku crnogorske javnosti pristupanju EU (73%), ali i ocijenio da građani nijesu dovoljno upoznati sa procesom. Pored saglasnosti sa Strategijom i nade da će ona uspješno realizovati, Drobnič je ukazao na potrebu da se finansijski izvori i iznosi preciznije utvrde.

Rastislav Vrbenski, stalni predstavnik UNDP u Crnoj Gori, istakao je da je Strategija potvrda zajedničkog rada Vlade, NVO i međunarodnih institucija, koje su jaka podrška razvoju kapaciteta i sveobuhvatnoj reformi Crne Gore.

U nastavku, predstavljeni su članovi Radne grupe koji su pripremali Strategiju. Prisutni su imali priliku da od njih čuju o načinu izrade Strategije, naučenim lekcijama, ciljevima Strategije, ciljnoj javnosti, krovnim i stubnim porukama, značaju multiplikatora. **Ana Vujošević**, predstavnica CGO-a u Radnoj grupi, istakla je da je u cilju efikasnije implementacije predviđeno stvaranje Konsultativnog i Operativnog tijela, kao i sistematski i kontinuirani monitorining, čime su izbjegnute prepreke i nedostaci u primjeni prethodnih Strategija.

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

Ministarstvo vanjskih poslova
 Javno preduzeće Crna Gora

Cijeneći značaj procesa evropskih integracija, kao i potrebu građana i građanki Crne Gore da se kvalitetno informišu o samom procesu, Centar za građansko obrazovanje (CGO), u saradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova i evropskih integracija (MVPEI) raspisuje

KONKURS

za najbolji novinarski tekst o evropskim integracijama u Crnoj Gori

Konkurs je otvoren za novinare štampanih medija (dnevnih, nedjeljnih, periodičnih), kao i agencija i web portala koji su registrovani u Crnoj Gori. Radovi prispjeli na konkurs moraju biti objavljeni u periodu od 1. aprila 2013. do 1. aprila 2014.

Autori mogu konkursati sa najviše tri teksta, bilo da se prijavljuju sami ili da su predloženi od strane matične redakcije, novinarskih udruženja ili žirija. Rok za podnošenje tekstova je **1. maj 2014. do 17h**.

Za prijavu na konkurs potrebno je dostaviti sljedeću dokumentaciju u elektronskoj formi:

- kopiju objavljenog teksta, uz jasnu naznaku kad je isti i gdje objavljen;
- ime i prezime autora, kontakt telefon i elektronsku adresu;
- saglasnost autora da se rad prijavljuje za konkurs, ukoliko to ne čini lično.

Prijave se šalju na adresu: vladimir.v@cgo-cce.org. Nepotpune prijave neće biti razmatrane.

Žiri, u čijem sastavu će biti predstavnici CGO-a i MVPEI-a, izabraće tri najbolja rada koja će biti novčano nagrađena. Imena dobitnika, kao i najbolji tekstovi će biti ponovo objavljeni u Evropskom pulsu (na crnogorskom i engleskom jeziku), jedinom mjesecačniku o evropskim integracijama u Crnoj Gori, koji izdaje CGO, kao i na sajtu MVPEI-a.

Pobjednici će biti proglašeni na konferenciji za medije, koju će CGO i MVPEI organizovati povodom proslave Dana Evrope - 9. maja 2014. u Podgorici, a nagrade će im uručiti predstavnici organizatora.

Writing competition – What does an enlarged EU mean to you?

The year 2014 marks two important anniversaries which are an occasion to reflect on the achievements in European integration until now: 100 years have passed since the beginning of the first World War and 10 years since the biggest round of enlargement of the European Union (EU) with the accession of 10 new countries. Today, the EU perspective is open to Albania, Bosnia and Herzegovina, the former Yugoslav Republic of Macedonia, Iceland, Kosovo*, Montenegro, Serbia and Turkey.

The European Commission is keen to learn more about what you think:

- What can today's European Union of 28 Member States learn from its past to help improve its future?
- What does an enlarged European Union mean to you?

If you are between 15 and 25 years old, get creative today and win some great prizes! Share your views on one or both questions in an article (max 700 words) or in up to three blog features/articles (max 700 words altogether).

You can **submit your article** by email, by post, on Facebook or directly at the link below. <https://apps.facebook.com/euenlwriting/pages/1120827695a8cb1bdcf67363752a7a13>

The deadline for submissions is **11 May 2014** (electronic delivery or registered mail).

More information you can find on: http://ec.europa.eu/enlargement/news_corner/writing-competition/index_en.htm

Izdavač: Centar za građansko obrazovanje (CGO)

EIC Bilten - Evropski puls - je elektronski časopis koji izlazi uz podršku fondacije Friedrich Ebert od 2005. Zaveden je u Ministarstvu kulture pod rednim brojem 578.

Glavni i odgovorni urednik: Vladan Žugić
 Uređivački kolegijum: dr Vera Šćepanović, Daliborka Uljarević, Svetlana Pešić
 Prevod i lektura: CGO
 Prelom i ilustracije: Dragana Koprivica
 Producija: Centar za građansko obrazovanje (CGO)

Adresa redakcije: Njegoševa 36/I Tel/fax: +382 20 665 112, 665 327 ep@cgo-cce.org, info@cgo-cce.org
Evropski puls možete preuzeti na sajtu www.cgo-cce.org ili se pretplatiti za direktnu mjesečnu elektronsku dostavu putem maila ep@cgo-cce.org

